

HET INDIË-BELEID

HET INDIË-BELEID

VAN „KOLONIAAL" TOT „PROGRESSIEF" BEWIND

DOOR

N. W. VAN HARTINGSVELDT

MET EEN VOORWOORD VAN
Prof. Mr. P. S. GERBRANDY

*

VOORWOORD

Het hier aan het publiek aangeboden werk van den heer van Hartingsveldt voorziet in een dringende behoefte. Het geeft een beeld van de door de Nederlandsche Kabinetten Schermerhorn-Drees en Beel gevolgde politiek. Het geeft dat beeld tegen den achtergrond van wat Nederlandsch-Indië was als gevolg van het vóór den oorlog gevolgde beleid.

De schrijver heeft zich tot de voornaamste zaken beperkt. Dat is voor het verkrijgen van een behoorlijk inzicht voldoende, want het is hem gelukt hoofdzaken van bijzaken te onderscheiden. Door de wijze, waarop het verzamelde materiaal is geordend en gedocumenteerd, is het den lezer mogelijk dit werk te gebruiken om zich telkens weer te orienteeren tegenover de beangstigende vragen, die de ontwikkeling der gebeurtenissen en het rampzalige na-oorlogsche beleid der Nederlandsche Kabinetten hebben opgeroepen en nog steeds oproepen.

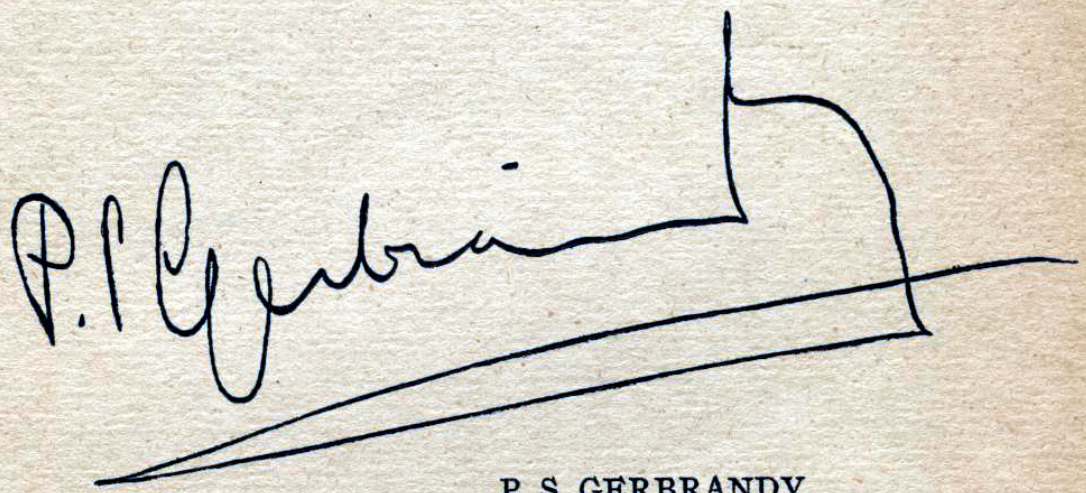
Het Koninkrijk der Nederlanden en de millioenenbevolking in Nederlandsch-Indië verkeeren in den grootsten nood. Zij verkeeren daarin hoofdzakelijk tengevolge van de slapheid en beginselloosheid der Nederlandsche Regeering, tengevolge der aller Nederlandsche belangen en het welzijn der Nederlandsche onderdanen in Indië verwaarloozende politiek van Dr. van Mook.

Deze slapheid en halfheid der Nederlandsche Regeering, dit wanbeleid van Dr. van Mook hebben den

staatsrechtelijk-economischen grondslag, waarop de samenleving in Indië en ten deele ook die in Nederland rust, vernield.

In den heer van Hartingsveldt, die door jarenlange ervaring Nederlandsch-Indië kent als de beste, komt tot den lezer een man, die niet slechts met alle kracht het waarachtig welzijn van Indië en Nederland najaagt, maar ook zijn hartekreet tot redding uit de ellende uitstoot tot de hoogste autoriteit in Nederland. Want de liefde tot Indië bezielt zijn arbeid en drijft hem voort.

Ik ben overtuigd dat duizenden met behulp van dit werk voorlichting zullen geven, ieder in de kring waarin hij leeft. Aldus zullen zij medewerken tot herstel en vernieuwing van wat eenmaal de roem was van het Nederlandsch Overzeesch beleid: de rechtsstaat in Nederlandsch-Indië.



P. S. GERBRANDY

INHOUD

*

I. HET REVOLUTIONNAIRE KARAKTER VAN HET HUIDIGE INDIË-BELEID ..... pag. 9

II. ONS VROEGERE „KOLONIALE" BELEID ..... pag. 15

III. HET NA-OORLOGSCHE INDIË-BELEID ..... pag. 21

IV. HET INDIË-BELEID IN DEN VEILIGHEIDSRAAD ..... pag. 39

AANHANGSEL ..... pag. I

HOOFDSTUK I

Het revolutionnaire karakter van het huidige Indië-beleid

We leven in een bezeten wereld en we weten het. [1])

Dit geldt ook voor het Indië-beleid.

Er is door de verantwoordelijke bestuurders, zoowel hier als in Indië een opeenstapeling van fouten gemaakt, waarvan sommige doen denken aan bezetenheid en misdaad.

Nog nimmer is het in de geschiedenis voorgekomen, dat een zoo kostelijke erfenis, bestaande uit nog meer plichten dan rechten in zooveel onnadenkendheid is weggeworpen. [2])

Wanneer deze vier zinnen in al hun diepen ernst tot het Nederlandsche volk waren doorgedrongen, dan zou er waarschijnlijk in de landsvergaderzalen een even fiere taal geklonken hebben als in 1672 van den afgevaardigde van Purmerend:

> *„Het volk zal de regeerders doodslaan, indien zij zulke voorwaarden omhelzen"* (aannemen) [3]).

Waarom is dit niet gebeurd?

Omdat revolutionnaire machten misbruik gemaakt hebben van de oorlogsmoeheid, waardoor ons volk zijn overgebleven energie slechts heeft aangewend tot *„herstel en opbouw"* [4]) van eigen bestaan en eigen land.

Daardoor kon het gebeuren, dat men hier in Nederland, ondanks het onloochenbare feit, dat we bezig zijn de belangrijkste bladzijden te schrijven van de geschiedenis van ons Koninkrijk, telkens weer opbotste tegen een ondoordringbare muur van onverschilligheid.

Hierbij komt nog, dat het fijne gevoel voor recht, menschelijkheid en moraal, dat het Nederlandsche volk in zoo ruime mate heeft gehad door de oorlogsjaren was afgestompt.

Niet alleen de materieele, maar ook de geestelijke verliezen zijn groot geweest.

Als zwakke plekken in ons volksleven zijn in de laatste jaren naar voren gekomen: slapheid, defaitisme, grof materialisme, omkoopbaarheid, corruptie, een sterke daling van de waardeering van recht en wet, onmacht om moeilijke problemen snel en goed op te lossen. Met een waarlijk verontrustende ongevoeligheid gaat men aan het schrijnende leed en de diepste ellende van anderen voorbij.

Men laat den misdaad toe, zonder deze krachtdadig met alle ten dienste staande middelen tegen te gaan.

We weten, dat we in een bezeten wereld leven en dit geeft die onbestemde angst die een uitlaat zoekt in ,,vermaak zonder geweten''. [5])

Ook Marsman vertolkte dit angstgevoel, toen hij in zijn ,,Dies Irae'' dichtte:

,,Neergedwongen in de lage zeden
Van een sombren godvergeten tijd
Gaan wij schichtig om tusschen de beesten
Dien wij langzaam zijn ten prooi bereid.''

Van deze moeheid, van dit zedelijk verval, en van deze angst hebben de revolutionnaire machten misbruik gemaakt om hun politieke doelstellingen ten aanzien van Indië na te streven. Zij zouden echter daarin niet goeddeels geslaagd zijn, wanneer zij daarbij niet een menigmaal afgedwongen medewerking hadden verkregen van de Katholieke Kamerfractie onder leiding van prof. Romme. Deze parlementaire groep draagt daarom de grootste, misschien zelfs de uitsluitende verantwoordelijkheid voor het Indië-beleid, omdat zij dit alles had kunnen voorkomen.

Deze vertegenwoordigers van het Katholieke volksdeel, zijn krachtens hun godsdienstige overtuiging en de daaruit voortvloeiende beginselen omtrent recht, moraal en menschelijkheid, niet revolutionnair en daarom had van hen redelijkerwijze verwacht mogen worden, dat zij principieel de revolutionnaire machten zouden weerstaan.

Uit benepen partij-politieke overwegingen hebben zij hun nobele beginselen verloochend door een verbond te sluiten met de Partij van den Arbeid, aan wie het gelukt is zeer duidelijk de richting van het Indië-beleid te bepalen.

Het revolutionnaire karakter van de huidige politiek heeft de breede massa helaas niet tijdig onderkend. In Frankrijk en sedert kort ook in Engeland en Noorwegen, is men eindelijk wakker geworden. In Nederland nog niet.

Deze revolutie is in vollen gang. Er is een sterke daling in de waardeering van recht en wet, die eerst op grond van oorlogsnoodzaak, doch later om partijpolitieke belangen, op zij geschoven werden. Eigenmachtige opzijzetting van recht en wet, van het bestaande recht en de geldende wetten is revolutie.

Argumenten en bewijsvoeringen, zelfs de niet mis te verstane taal der feiten zijn niet meer van beslissende beteekenis. Ook dit is typeerend voor een revolutie.

In het eerste of geestelijke stadium van de revolutie begint men altijd een anderen inhoud te geven aan vaststaande begrippen. Dit brengt — hetgeen ook de bedoeling is — verwarring en geeft aanleiding tot allerlei misverstanden. Neem bijvoorbeeld het woord democratie. Daarover bestond vroeger geen verschil

van meening. Een ieder wist, wat men ermee bedoelde. Thans wordt dit woord gebruikt zoowel in Westersche landen, als in Rusland en de republiek Indonesia, die er een wezenlijk anderen inhoud aan gegeven hebben, zoodat men nu moet vragen: „Welke democratie bedoelt u?"

Zoo ook het woord „Kroon". Heeft deze nog de beteekenis van reëel Koninklijk gezag of is zij maar een symbool, dat Mohammed Hatta beschouwt als een „voetbal"?

In een volgend stadium van de revolutie verzwakt men den eerbied voor de wet.

Toen Schermerhorn tijdens de conferentie te Pangkalpinang gevraagd werd of hij bij den staatsrechtelijken opbouw van Indië zou blijven binnen de perken van de Grondwet, antwoordde hij:

„Indien mogelijk, anders slaan wij dit dikke boek dicht."

Aangezien de grondwet maar een heel dun boekje is, gaf hij tevens blijk deze nooit te hebben ingezien. Toch had deze Commissaris-Generaal nog niet zoo lang te voren een eed afgelegd, waarin deze woorden voorkomen:

„Ik zweer (belooft) getrouwheid aan de Grondwet van het Koninkrijk der Nederlanden en de wetten".

Prof. Aalberse, een autoriteit op het gebied van staatsrecht, noemt de parafeering van de 17 punten van het basisaccoord van Linggadjati strafbare grondwetsschennis [6]) en men laat dit maar zoo.

Een ander typisch staaltje van wetsovertreding is het volgende:

In artikel 3 sub 2b van de **wet** op de instelling van de Commissie-Generaal (staatsblad 1946 G 233) staat, dat de Commissie-Generaal mag voeren:

„Besprekingen met van ouds bestaande en met nieuw gevormde staatkundige organisaties.... enz."

In de bij **Koninklijk Besluit** vastgestelde instructie van de Commissie-Generaal staat in artikel 14 lid 3:

„mede te werken aan de voorbereiding van een nieuwe staatkundige ordening voor Nederlandsch-Indie in het bijzonder door besprekingen te voeren en waar noodig **afspraken te maken** *met van ouds bestaande en met nieuw gevormde organisaties... enz."*

De **wet** geeft dus alleen de bevoegdheid tot het voeren van besprekingen; het Koninklijk Besluit tot het voeren van besprekingen en **het maken van afspraken.**

Aangezien een Koninklijk Besluit niet in strijd mag zijn met de

wet, had derhalve de Commissie-Generaal niet de bevoegdheid afspraken te maken met de republiek Indonesia. Derhalve is het parafeeren van de overeenkomst van Linggadjati in strijd met de wet. En het bedenkelijke van dit alles is, dat deze instructie, die in strijd is met de wet, zoo lang geheim gehouden werd, dat zij eerst na de parafeering van de overeenkomst is gepubliceerd.

Een revolutionnaire opzijzetting van de rechtsorde vindt men in een redevoering van het Kamerlid Stufkens op 27 Februari 1947 in de Eerste Kamer gehouden (Handelingen blz. 406), waarin hij den Minister van Overzeesche Gebiedsdeelen uitbundigen lof toezwaait, dat hij de *„brutaliteit"* — het woord is van den Heer Stufkens — heeft gehad zich niet al te veel te binden aan de gevestigde historische rechtsorde.

Artikel 5 van de Grondwet waarborgt de benoembaarheid van alle Nederlanders voor ambtelijke functies. Hoe hiermede geknoeid wordt blijkt uit het volgende:

In het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer op de begrooting van 1947 hebben één of meer kennelijk „progressieve" leden de hoop uitgesproken,

> *„dat voor uitzending naar Nederlandsch-Indie voortaan slechts die ambtenaren in aanmerking zouden komen, die accoord gaan met de beginselen, neergelegd in de basisovereenkomst."*

In zijn memorie van antwoord is Minister Jonkman hierop ingegaan met de mededeeling, dat

> *„de Regeering erkent, dat in de nieuwe staatkundige verhoudingen meer dan ooit van de ambtenaren een juiste instelling op de politieke en sociale vragen van den dag mag worden geëischt."* [7])

Natuurlijk is de „juiste instelling" die welke de regeering huldigt.

En dat dit geen doode letter is, bewijzen de spitsroeden, die men in de kamers der regeeringsinstanties moet loopen, voordat men als ambtenaar naar Indië kan worden gezonden.

Vroeger gold overeenkomstig de wet, ten aanzien van de politieke overtuiging der ambtenaren volstrekte onpartijdigheid. Het beste bewijs hiervoor leveren van Mook, Jonkman en andere stuwgroepmenschen, die tot belangrijke ambtelijke functies zijn benoemd onder een regeering die vierkant tegenover hun inzichten stond.

De terugslag op de geëischte „juiste instelling op de politieke en sociale vragen van den dag" bleek reeds uit de weinige animo om in ambtelijk verband naar Indië te gaan. Deze kwam tot uiting in het nijpend tekort aan bekwaam en ambtelijk ervaren personeel, zoodat de Heer Beel als Minister van O. G. ad interim genoodzaakt was dit onder de aandacht van zijn ambtgenoot van Binnenlandsche Zaken te brengen, waarbij tevens middelen

werden aangegeven om dergelijke krachten naar Indië te lokken. Zoo straft dit kwaad zichzelf.

De gemakkelijkheid waarmede de Indische staatsregeling — de grondwet voor Indië — als het ware met een handomdraaien buiten werking werd gesteld, is eenvoudig verbijsterend.

Op een vraag van het Kamerlid Meyerink tegen welken tijd regeeringsvoorstellen zijn te verwachten om met buitenwerkingstelling van het Koninklijk Besluit van 1943 D 65 weer terug te keeren tot de Indische Staatsregeling, antwoordt Minister Jonkman dat naar zijn oordeel terugkeer tot de Indische Staatsregeling geen doelmatige voorbereiding zou opleveren tot bevordering van een nieuwe rechtsorde voor Indonesia.

En alsof er geen vuiltje aan de lucht is, laat hij er laconiek op volgen, dat de instelling van den Staat Oost-Indonesië, de overeenkomst van Linggadjati, het zelfstandig maken van West-Borneo, en de z.g. ultimatieve nota van de Commissie-Generaal van 27 Mei 1947 dan ook op andere wijze den grondslag leggen voor een nieuwe staatkundige ordening. [8])

Men ziet er niet tegen op een onware voorstelling van zaken te geven, die het vermoeden doet rijzen van een opzettelijke schriftvervalsching.

Aan de geruimen tijd geheim gehouden instructie van de Commissie-Generaal is ten behoeve van de Engelschen een in het Engelsch gestelde aide-mémoire gevoegd, gedateerd 6 Augustus 1946. In de officieele regeeringsstukken is daarvan later een Nederlandsche vertaling gepubliceerd, waaruit blijkt, dat toen reeds onze regeering — terwijl het Nederlandsche volk daaromtrent nog in volslagen onwetendheid leefde — bereid was de republiek te erkennen.

De Heer Bierema wijst er echter in de Kamer op (Handelingen blz. 919) dat in de Nederlandsche vertaling is weggelaten de wel in de Engelsche tekst voorkomende zienswijze van de Regeering omtrent het vermogen en de oprechtheid van de republiek.

Aangezien het voor de republiek hoogst onaangenaam zou zijn om te worden aangemerkt als een verdragspartij, die niet in staat is de overeenkomst te houden en zelfs de oprechtheid daartoe mist, laat men deze passage in de Nederlandsche vertaling maar weg, terwijl men voorwendt, dat die vertaling de Engelsche tekst volkomen dekt.

We meenen hiermede te kunnen volstaan om aan te toonen, dat de Regeering op revolutionnaire wijze bezig is het recht en de wet opzij te zetten.

HOOFDSTUK II

Ons vroegere „Koloniale" beleid

Als één van de meesterproefstukken, waardoor Nederland zijn scheppingskracht bewezen heeft, noemt Prof. van Hamel de vorming van een groot en succesvol Oost-Indisch gebied. [9])

> *„Een archipel onder de tropen, door wilde natuur overwoekerd en door primitieve bevolkingen bewoond, te hebben gevormd tot een welvarend en wel bestuurd stuk moderne wereld, met rust, ontwikkeling en verstandig begrip onder de bevolking, zegenrijke maatschappelijke instellingen met hooge vakkundig geleide productie, vreedzaam internationaal arbeids-, handels- en afzetgebied, een samenhangende eenheid onder één vlag met handhaving van de eigen opvattingen, gebruiken en organisatie der bevolkingen — de vorming van een zoodanig modern millioenenrijk, met een veelbelovende vermengeling van Aziatische en Europeesche culturen, kan voor een natie als een wezenlijk meesterstuk gelden.... Het is ook van alle zijden ten volle als zoodanig erkend."* [10])

Veel bekendheid door reclame hebben we aan dit „meesterproefstuk" niet gegeven, helaas tot onze onberekenbare schade. Toch is ons werk door de beste buitenlandsche koloniale deskundigen uitbundig geprezen en tot voorbeeld gesteld. [11])

Teineinde des te beter het na-oorlogsche „progressieve" beleid te doen uitkomen, willen we eerst een korte samenvatting geven van ons vroegere „koloniale" beleid.

Dit koloniale beleid zouden we willen toetsen aan twee documenten van menschelijkheid.

Het eerste is het oude Volkenbondspact van 1923, dat in artikel 20 zegt:

> *„Le bien-être et le développement de ces peuples forment une mission sacrée de civilisation."* [12])

Het gaat in dit artikel om

> *„peuples non encore capables de se diriger eux-mêmes dans les conditions particulièrement difficiles du monde moderne."* [13])

Ruim 20 jaar later is het Charter of the United Nations opge-

steld, dat ook door Nederland is mede-onderteekend. Artikel 73 daarvan luidt:

> *„Leden van de Vereenigde Naties, die verantwoordelijkheid hebben of aanvaarden voor de administratie van grondgebied waarvan de volkeren den maatstaf van zelfbestuur nog niet bezitten, erkennen het principe, dat de belangen van de bewoners dezer grondgebieden vooropstaan en aanvaarden als een heilige taak de verplichting om binnen het kader van internationale vrede en veiligheid, zooals neergelegd in het tegenwoordige handvest, het welzijn der bewoners te bevorderen en daarom:*
> *a) borg te staan, met den verplichten eerbied voor de beschaving der betrokken volken voor hun politieken, economischen, maatschappelijken en opvoedkundigen vooruitgang, hun rechtvaardige behandeling en bescherming tegen misbruik;*
> *b) te ontwikkelen: zelfbestuur en rekening te houden met de politieke verlangens der volken en hen bij te staan in de vooruitstrevende ontwikkeling van hun vrije politieke instellingen in overeenstemming met de bijzondere omstandigheden van elk grondgebied en zijn volken en hun veranderende stadia van vooruitgang;*
> *c) internationale vrede en veiligheid te bevorderen."* [14])

Verder herinneren we aan de vier vrijheden van Roosevelt in het Atlantic Charter n.l.:

> *Vrijwaring van vrees en nood, vrijheid van meeningsuiting en godsdienst.*

De vraag is nu: hebben wij aan de verplichtingen van het Volkenbondspact voldaan en zijn wij in staat om de verplichtingen, neergelegd in het Charter of the United Nations op ons te nemen.

Wij meenen van wel, op grond van onze bestuursvoering in Indië, waarvan we heel in het kort het volgende willen zeggen.

In de proclamatie van H.M. de Koningin bij de troonsbestijging (31-8-1898) komen deze woorden voor:

> *„Ik wensch bij het Opperbestuur over de Bezittingen en Koloniën in Oost en West rechtvaardigheid te betrachten en naar mijn vermogen bij te dragen tot verhooging van Uw geestelijk welzijn."*

Naar dit Koninklijk woord is in Indië gehandeld! In de troonrede van 1901 werd de z.g. ethische politiek aangekondigd; de politiek van zedelijke verplichtingen;

de batige sloten, d.w.z. geldelijke overschotten van de Indische begrooting, die naar de Nederlandsche staatskas werden overgeheveld, kwamen al lang niet meer voor, doch doelbewust wordt nu gestreefd naar een rechtvaardig bestuur en een zoowel materieele als geestelijke welvaartspolitiek gevoerd;

van Heutsz, de groote pacificator van de Buitengewesten heeft een einde gemaakt aan de onderlinge oorlogjes van de verschillende volksstammen, waardoor orde en veiligheid tot stand kwamen; er is een einde gemaakt aan de zeerooverij, het koppensnellen op Borneo, de weduwenverbranding op Bali, een einde gemaakt aan de slavernij en het pandelingschap, aan de knevelarij en de uitzuiging door eigen hoofden.

De bescherming van de bevolking tegen willekeur van wie ook behoort tot de gewichtigste plichten van den Gouverneur-Generaal (art. 45 (1) I.S.).

In het tweede lid van art. 45 I.S. wordt aan de bevolking het recht toegekend om vrijelijk op de wijze, waarop zij dat wenscht, bij elke autoriteit klachten in te dienen. Iedere bestuursambtenaar weet, dat van dit recht een zeer ruim gebruik gemaakt is.

Art. 166 I.S. staat aan ieder ingezetene toe schriftelijk verzoeken in te dienen bij de bevoegde macht.

Bescherming van persoon en goed wordt verleend bij art. 162 I.S. Er is vrijheid van godsdienst (art. 173 I.S.). Vrijheid van drukpers, vrijheid van vereeniging en vergadering (art. 165 I.S.).

Door al deze waarborgen voor een goed en rechtvaardig bestuur is Indië geworden het land van de veiligheid en van de vrijheid.

Er bestond echter geen vrijheid van misdaad en van beleediging van andere bevolkingsgroepen; geen vrijheid om eigen rechter te spelen.

De exorbitante rechten, het recht tot externeering en interneering, in een gemengde maatschappij met een uiterst zwak gezags-apparaat noodzakelijk, zijn door deugdelijke waarborgen omringd.

Ten aanzien van dien maatregel moet er overeenstemming bestaan tusschen den Landvoogd en den Raad van Indië, de betrokkene heeft gelegenheid zich te verdedigen; de besluiten moeten ter kennis gebracht worden van den Minister van Overzeesche Gebiedsdeelen en van den Volksraad; bij de uitzetting dient aan den betrokkene een redelijke tijd gelaten te worden om orde op zaken te stellen.

Om al deze redenen is Boven Digoel niet te vergelijken met Duitsche concentratiekampen, ook niet met Nederlandsche N.S.B.-kampen, waarin duizenden zonder vorm van proces terecht kwamen.

Gezondheidszorg:

Pokken en cholera kwamen niet meer voor. Vroeger werden alleen door deze ziekten heele landstreken ontvolkt.

Malaria, framboesia en pest werden doelmatig bestreden. Pest kwam al bijna niet meer voor. Onder het republikeinsche wanbeheer stak deze ziekte op onrustbarende wijze het hoofd weer op, zoodat in een paar maanden in de kleine residentie Banjoemas reeds meer dan 700 personen weer aan de pest stierven. Aan de malariabestrijding werden millioenen uitgegeven; duizenden patienten kregen injecties tegen framboesia.

Welvaartszorg:

Kostbare irrigatiewerken, een uitgebreide landbouwvoorlichtingsdienst aangepast aan inlandsche plantgewoonten verhoogden aanmerkelijk de productiviteit van den grond, waardoor ondanks een geweldige bevolkingstoename de voedselpositie verbeterde.

Een doelmatig ingericht boschwezen beveiligde de brongebieden, waardoor het bevloeiingswater, een levensbelang voor den landbouw, verzekerd werd.

Het volkscredietwezen bestreed de woeker.

Het prachtige wegenstelsel en het verkeerswezen in het algemeen, zorgde voor een gemakkelijke af- en aanvoer van personen en goederen, zoodat streken, waar hongersnood dreigde, onmiddellijk konden worden bijgesprongen door streken met productieoverschotten.

Onze agrarische wetgeving, reeds in 1870 ingevoerd, is eenig in haar soort in al de koloniale gebieden. Hierdoor kon het boerenland in boerenhand blijven, een rechtsregel, die sedert kort in Nederland wordt nagestreefd. Dit beginsel is in Indië reeds $^3/_4$ eeuw toegepast.

Het belastingstelsel is efficient en rechtvaardig.

Onderwijs en instituten voor volksontwikkeling waren beter dan in welk Aziatisch land ook.

Bestuur:

Het geheim van onze bestuursvoering is te vinden in art. 118 I.S. overgenomen uit het Reg. Reglement van 1854, waarin is bepaald dat de inheemsche bevolking zooveel mogelijk gelaten wordt onder leiding van haar eigen van regeeringswege aangestelde of erkende hoofden.

Door dit voorschrift is een Inheemsch bestuurscorps ontstaan van toegewijde, kundige ambtenaren en hoofden, die in voortdurend overleg met het Europeesch bestuurscorps prachtig werk hebben verricht.

Tot 1905 heeft Indië een zuiver ambtelijk bestuur gehad. Nadien zijn er als gevolg van de decentralisatiewetgeving gemeente- en gewestelijke raden gekomen. Het instellen van deze raden geschiedde niet — en het is goed hierop de aandacht te vestigen — om tegemoet te komen aan een verzoek der ingezetenen, doch werd noodzakelijk door het topzwaar worden der centrale regeering. Behartiging van plaatselijke aangelegenheden kon nu op de plaatselijke raden worden afgewenteld.

Voortzetting en verdere ontwikkeling van de decentralisatiewetgeving is te vinden in de bestuurshervorming van 1926—1930 waardoor Java en Madoera met uitzondering van de Vorstenlanden verdeeld werden in 3 provincies als autonome gebiedsdeelen welke weer onderverdeeld werden in 76 autonome regentschappen. In al deze besturende colleges was een ruime plaats aan de inheemschen toegekend.

Als centraal vertegenwoordigend college werd in 1918 de Volksraad ingesteld, aanvankelijk als adviseerend lichaam, doch

sedert 15 Mei 1926 mede wetgevend lichaam en sedert 1931 met een meerderheid van inheemsche leden.

Ook het aantal leden werd geleidelijk aan vergroot, 1918: 39, 1921: 49, 1927 en volgende jaren 61 leden.

Onze bereidheid om inheemschen aan de bestuursvoering daadwerkelijk te doen deelnemen kan blijken uit het feit, dat vóór de Japansche invasie enkele departementshoofden en twee leden van den Raad van Indië tot de inheemschen behoorden en in het Londensche Kabinet zelfs een inheemsche als Minister zitting had.

Wij hebben eerlijk gestreefd naar een harmonische ontwikkeling langs evolutionnairen weg.

Als bewijs, dat we ons voor ons Indische beleid niet behoeven te schamen mogen hier twee citaten worden aangehaald.

De Engelschman Harald Butler, Directeur van het Internationale Arbeidsbureau te Genève, schrijft in een rapport van Mei 1938:

> *„De natuurlijke rijkdommen aan grondstoffen worden door de Nederlandsche Regeering naar de wetenschappelijkste methoden en in zeer liberalen geest ontgonnen.*
> *Met een geest van groot initiatief en bewonderenswaardige methoden wordt het gebied niet alleen ontgonnen maar ook beheerd. Prijzenswaardig zijn de resultaten van de regeeringsbemoeiingen om de landbouwproductie ten behoeve van de landbouwende bevolking door wetenschappelijke ontginningsmethoden te vermeerderen. De politiek, die verhinderen wil, dat gronden aan inheemschen toebehoorend duurzaam in andere handen overgaan, is zeer gelukkig.*
> *Eveneens prijzenswaardig zijn de hygienische maatregelen voor de inheemsche bevolking op de plantages. De arbeidende bevolking, die eertijds door ziekten werd gedecimeerd, geniet een even goede gezondheid als de arbeidersbevolking van Europa.*
> *Huisvesting der arbeiders is gunstig, evenals arbeidsloonen en arbeidstijd. De Regeering deed het noodige om verbeteringen aan te brengen. In fabrieken zijn uitstekende veiligheidsmaatregelen getroffen."*

Het tweede citaat is uit een rapport in 1943 opgesteld door een Japanschen generaal Reikichi Trada, speciaal naar Indië gezonden om middelen te beramen, op welke wijze de Nederlandsche invloed het best vernietigd kon worden. Hij schrijft:

> *„De Nederlanders hebben zeer goed voor de Indonesische volken gezorgd.*
> *60.000.000 Inlanders worden geleid door slechts 200.000 Nederlanders, d.i. 300 inlanders op 1 Nederlander. Dit is geen gewone administratie. De Nederlanders leven voor de inheemschen, zij maken dat deze zichzelf kunnen redden en*

aan niets gebrek hebben. Met behulp van hun eerste klas wetenschappelijke methoden hebben zij Nederl.-Indie ontwikkeld, de welvaart der bevolking bevorderd en hen voorzien van een onderdak. Het resultaat is, dat dit land een paradijs genoemd mag worden."

Zoo was, heel in het kort, onze bestuursvoering tot den wereldoorlog.

HOOFDSTUK III.

Het na-oorlogsche Indië-beleid

Wat is er thans van dit bestuursbeleid geworden? We gaan de geheele geschiedenis van de voltrekking van het drama over Indië gedurende den oorlog en de Japansche bezetting voorbij. Er bestaat hierover reeds een uitgebreide literatuur.[15])

De haatcampagne van de Japanners is uitstekend gedocumenteerd beschreven in het boekje van den Ass. Resident D. H. Meijer: „Japan wint den oorlog".

Na de Japansche capitulatie kregen de Engelschen tot taak:
de Japanners te ontwapenen;
de geïnterneerden in vrijheid te stellen;
de orde en rust te handhaven.

Zij zijn op alle punten in gebreke gebleven.

Met Soekarno zou niet onderhandeld worden.

3 September schrijft van Mook aan Mountbatten:

> *„Het is van belang om deze organisatie in extremis (de republiek) in geen enkel opzicht te erkennen. Haar erkenning zelfs zuiver indirect en de facto, zou de grootste moeilijkheden scheppen en verwarring stichten in den geest van alle aan de wettige orde getrouwe Indonesiers."*

Niettemin heeft Generaal Christison, die op 29 September 1945 met 2000 man Britsche en Britsch-Indische troepen op Java komt, op 5 October d.a.v. een persoonlijke ontmoeting met Soekarno, die blijkbaar als gevolg hiervan zooveel moed krijgt, dat hij prompt op 9 October een voedselboycot afkondigt tegen Europeanen en Indo-Europeanen, gevolgd door een verbod op straffe des doods om Nica-geld aan te nemen of bij zich te dragen. Kort nadien komen geregelde aanvallen voor van extremisten op Nederlandsche kampen, wordt het vrouwenkamp te Ambarawa met kanonnen beschoten en zijn duizenden vernederd, gemarteld en vermoord.

Op 16 October 1945 (Handelingen blz. 84) verklaart Minister Logemann in de Kamer:

> *„De Regeering heeft zich van den aanvang voor oogen gesteld, dat praten met het Soekarno-regiem even onwaardig als onvruchtbaar moest zijn. Onwaardig, omdat Ir. Soekarno zich volledig geïdentificeerd heeft met het Japansche regiem en*

volstrekt vijandig staat tegenover Nederland; onvruchtbaar, omdat met dezen leider — met niets minder tevreden dan volstrekte onafhankelijkheid — geen gemeenschappelijke basis van besprekingen te vinden kan zijn."

Niettemin wordt vrij kort daarop met Sjahrir als vertegenwoordiger van Soekarno onderhandeld en wordt de parafeering van het accoord van Linggadjati op 15 November 1946 aldaar besloten met een feestmaaltijd waar ook Soekarno aanzit met van Mook, de Commissie-Generaal en Lord Killearn.

Omtrent de Engelsche bezetting, die ons zooveel ellende, zooveel prestigeverlies bij de bevolking en zooveel materieele schade heeft toegebracht, kan nog worden medegedeeld, dat Generaal Christison na zijn terugkeer te Londen, naar wij uit particuliere bron vernamen, aldaar in intieme kring heeft verklaard, dat hij een groote fout *(a big mistake)* heeft gemaakt door de zgn. republiek in te schakelen, een ruiterlijke erkenning van een misgreep, waartoe de Heeren Logemann, van Mook, Jonkman, Schermerhorn en Beel helaas niet zijn kunnen komen.

Dat onze ontstemming over het falen van het Britsche beleid in Engeland niet onopgemerkt is gebleven, blijkt uit een artikel in de Londensche Times van 30 November 1946 [16]), waarin het volgende wordt gezegd:

„De Nederlanders verwijten ons, dat wij een ongemotiveerde aanmoediging hebben gegeven aan het republikeinsche regiem in strijd met de Nederlandsche belangen, onze eigen belangen en die van de blanken van Azië.

De Indonesiërs verwijten ons, dat wij de Nederlanders stevig teruggebracht hebben op 8 bruggehoofden [17]).

Beide verwijten zijn ten deele waar; wij hebben de Nederlanders achteruitgezet en wij hebben heel wat aanmoediging gegeven aan de meer gematigde elementen in de Nationalistische beweging."

Het blad vergeet er helaas bij te vermelden, dat deze zgn. gematigden hun macht ontleenen aan de niet-gematigde leiders van het Indonesische leger en andere benden, daadwerkelijk gesteund door Japanners, die de Engelschen niet ontwapend en afgevoerd hebben.

Onze grief tegen de Engelschen is dan ook, dat zij deze niet-gematigden in het bezit hebben gelaten van de (Japansche) wapens en er later zelfs nog meer bij geleverd hebben in ruil voor onze gesmokkelde ondernemingsproducten.

Daardoor ook zijn zij ten eenenmale nalatig gebleven in de hun opgedragen taak: de geïnterneerden in vrijheid te stellen en de orde en rust te handhaven.

Een zucht van verlichting ging op toen 13 Juli 1946 de Engelschen aan de Nederlanders het gezag overdroegen in de Groote Oost, Borneo, Banka en Biliton, en nog grooter zucht werd geslaakt

toen zij op 30 November d.a.v. uit de overige gedeelten van Indië verdwenen. Alleen van Mook hield twee uitbundige dankbetuigingsredevoeringen en hij had er reden voor, want mede met de hulp der Engelschen heeft hij zijn politieke doelstellingen voorbereid en gedeeltelijk ten uitvoer kunnen brengen.

In plaats van eerst, overeenkomstig het advies van Jhr. Tjarda van Starkenborgh Stachouwer [18]), orde en veiligheid te herstellen en daarna ter uitvoering van de Koninklijke rede van 7 December 1942 een rijksconferentie te beleggen, waarop in gezamenlijk overleg de nieuwe structuur van het Koninkrijk kon worden vastgelegd, begon van Mook maar op eigen houtje en zonder Nederland daarbij te laten meespreken, te confereeren en wel te Malino (Celebes) met uitsluitend inheemsche afgevaardigden van 15 gebieden. Op deze conferentie die van 16 tot 22 Juli 1946 duurde werd de toekomstige positie van die gebieden besproken.

Deze vergadering was heel wat anders dan de Koninklijke rede bedoelde met de rijksconferentie, want hierin zouden samenkomen vertegenwoordigers van alle bevolkingsgroepen levende binnen de grenzen van het Koninkrijk, dus ook die van het Nederlandsche volk, van de Indische Nederlanders, van Chineezen en Arabieren.

Drie dagen na de gezagsoverdracht van de Engelschen op de Nederlanders greep van Mook te Malino zijn kans om zijn *„los van Nederland"*-politiek door te voeren.

Het Europeesche Binnenlandsch Bestuur wordt van de conferentie uitgesloten; de eerste smadelijke trap tegen dit keurcorps. Wel komen er sterk links georienteerde vertegenwoordigers, waarvan sommigen met een ongunstig verleden. Nadjamoeddin was er één van. Van Mook wist, dat het een gewone misdadiger was, die wegens fraude 9 maanden gevangenisstraf had ondergaan. Hij houdt er zelfs een redevoering waarvan insiders aannemen, dat deze niet door hemzelf kan zijn opgesteld, zoodat men in Indië vermoedt,dat het Departement van Economische Zaken,misschien zelfs de Directeur van Hoogstraten zelf, er de geestelijke vader van is.

Verder loopt er in Indië een verhaal dat één van de gedelegeerden van Borneo tijdens de vergadering verzocht zijn rede te mogen laten voorlezen door zijn secretaris.

Dit vond van Mook toch wel een beetje al te erg. De man heeft toen zijn rede laten voorlezen door een mede-gedelegeerde, want hijzelf was.... analphabeet!

Malino zou nog iets goeds tot stand hebben kunnen brengen indien deze conferentie was gebruikt om in hecht verband met het Koninkrijk de volksgroepen der Buitengewesten bijeen te brengen als een eenheid tegen den weerbarstigen Soekarno en zijn republiek Indonesia, waarvan men in die Buitengewesten uit vrees voor een Javaansche overheersching al bitter weinig moet hebben.

Onder leiding en aanmoediging van van Mook is te Malino een blok gevormd tegen Nederland, tegen de grondwet en de Indische staatsregeling, doordat er een termijn van samenwerking is ge-

steld, waarna beslist zal worden omtrent de voortzetting van de betrekkingen tussen Nederland en Indonesië.[19])

„Een aantal leden der conferentie wenscht uitdrukkelijk vast te stellen, dat de bereidheid om tot de Vereenigde Staten van Indonesië te blijven behooren, voor hen afhankelijk is van het handhaven van het Rijksverband." [20])

Malino is gevolgd door een conferentie te Pangkalpinang (van 1 t/m 12 October 1946) waar de zgn. „minderheidsgroepen" gehoord werden, d.w.z. Nederlanders, Indo-Europeanen, Chineezen, Arabieren, bevolkingsgroepen die met uitzondering wellicht van de Arabieren verreweg het belangrijkste waren voor het „meesterproefstuk" dat Indië heet.

De redevoeringen van Mr. C. C. van Helsdingen (Christelijk Staatkundige Partij), Ir. E. D. Wermuth, Mr. P. A. Blaauw (Indo-Europeesch Verbond) en Verboom (Vaderlandsche club) werden voor het Nederlandsche publiek doodgezwegen.

Typeerend voor de Indische toestanden is dat voor het drukken van de redevoering van Mr. van Helsdingen te Batavia geen drukker te vinden was uit vrees voor van Mook.

Toch zijn deze redevoeringen ook nu nog de moeite van het lezen waard.

In de „Cri de coeur" van van Helsdingen vinden we o.m.:

„Men kan van de Nederlandsche Regeering toch waarlijk niet zeggen dat zij niet de uiterste lankmoedigheid heeft betracht en gepoogd heeft tot een minnelijke schikking te komen. Zelfs heeft zij niet geschroomd de toch altijd min of meer grievende tusschenkomst van Lord Killearn te aanvaarden om een redelijke oplossing te vinden. Het resultaat is, dat gisterenavond (3 October 1946) *bekend werd:*

1e. dat door Soekarno de staat van oorlog en beleg over geheel Java is afgekondigd;

2e. dat de algeheele mobilisatie is gelast;

3e. dat het nieuwe republikeinsche geld is ingevoerd.

Moeten we nu nog verder gaan en de laatste eischen: 100% merdeka (onafhankelijkheid) inwilligen?

Terwijl de „Republiek" niet de minste waarborg biedt, dat zij in staat is een rechtsstaat te handhaven en in vele streken — let op Madoera, Priangan, enz. — van geen rechtszekerheid sprake is en de bevolking nog wordt uitgezogen, uitgeplunderd en uitgemoord?

Mag de Regeering langer aarzelen met orde te brengen in den chaos, zoodra zij daartoe in staat zou zijn? D.w.z. wanneer de Engelsche ban is opgeheven en wij over voldoende militaire kracht beschikken?" [21])

Over onze troepen, die op uitnemende wijze hun uiterst moeilijke taak vervullen zegt hij:

„Zij brengen niet alleen orde en rust en veiligheid; zij brengen ook menschelijkheid — naast kracht; menschelijk meeleven en meevoelen — naast noodzakelijk en daartoe gedwongen machtsuiting." [22])

En het klinkt haast als een profetisch woord, wanneer hij iets verder erop laat volgen:

„Dit ervaren is ons een waarborg dat deze taak: het herstel van orde en rust, sneller zal zijn voltooid dan vaak wordt verondersteld, omdat wij — meer dan de Engelschen en Britsch-Indiërs — den „goodwill" der bevolking zullen genieten." [23])

Ir. Wermuth en Mr. Blaauw hebben in een aangrijpend betoog hun bezorgdheid geuit over de toekomst der Indische Nederlanders. Hun woorden klinken als een afscheid van het Nederlandsche volk:

„Ons vastklampen aan Nederland," zei Wermuth, *„dat doelbewust bezig is zich van ons te vervreemden, als teleurgestelden bij de pakken te blijven neerzitten, dat doen wij beslist niet, want wij willen leven. Een groep Indo-Europeanen, verbeten in onnoemelijk leed en een andere groep vervuld van verlangen naar een eigen vaderland, kunnen zich niet meer thuisvoelen in het Nieuwe Indonesië. Deze gevoelens zijn in sterke mate opgekomen in het laatste jaar als gevolg van het beleid ten aanzien van Indonesië."*

Hoe schrijnend moet het leed zijn van deze groep, die trouw tot in den dood was aan de Nederlandsche vlag!

De Chineezen houden zich afzijdig. Hun afgevaardigden meenden zich „te moeten onthouden van eenig oordeel omtrent staatkundige en politieke problemen, totdat de politieke horizon meer zal zijn opgeklaard."

De Arabieren zijn verdeeld. Eenigen gaan accoord „met de beginselen van een gemeenebest van Indonesia in samenwerking met het Koninkrijk Holland, zooals vermeld in de verklaring van de Nederlandsche Regeering van 10 Februari 1946 in de Staten-Generaal."

Anderen zijn van meening, dat „ofschoon zij accoord gaan met de samenwerking tusschen Nederland en Indonesië, betreffende den vorm en de wijze van samenwerking zij hun houding nog niet hebben kunnen bepalen."

De reden van het zich op de vlakte houden van Chineezen en Arabieren, wier volksgenooten overal verspreid tusschen de bevolking leven zal wel gelegen zijn in een uitlating van Dr. Koets (op de conferentie aangehaald door Mr. van Helsdingen):

„dat hij, die zich tegen de republiek Indonesië in het openbaar zou uitspreken, zijn leven geen oogenblik zeker zou zijn." [24])

Deze klemmende betogen hebben van Mook onberoerd gelaten.

Aan het einde der vergadering constateerde hij in strijd met de waarheid, dat de taal van „Indië in nood" op de conferentie niet was gehoord!

Trouwens de geheele Pangkalpinangconferentie was maar voor de galerij om naar buiten althans nog de schijn op te houden, dat aan de eischen van de democratie was voldaan.

Daarom en daarom alleen heeft men Nederlanders, niet republikeinsche Indonesiërs, Chineezen en Arabieren die van Mook stelselmatig van zich af heeft geduwd, laten praten.

Zij hebben als groep geen zeggingschap meer in den wederopbouw van het nieuwe van Mooksche Indonesië.

Tijdens de van 18 tot 24 December 1946 gehouden conferentie te Denpassar (Bali) wordt de „staat" Oost-Indonesië opgericht. Hiermede heeft van Mook de eerste barst in het ondeelbare Koninkrijk geslagen. Bij de presidentsverkiezing verkreeg Soekawati 37 stemmen tegen Tadjoedin Noor 34, derhalve een kleine meerderheid.

Tadjoedin Noor is voorzitter geweest van de P.N.I. (Perserikatan Nasional Indonesia, Indonesische Nationale Vereeniging) in Zuid-Celebes, die wegens haar agressief optreden op 11 Augustus 1946 werd verboden. Niettemin wordt hij gekozen tot voorzitter van het parlement. Na de conferentie reist hij onmiddellijk naar zijn partijgenoot Soekarno.

Nadjamoeddin wordt „Kabinetsformateur". Hij onderging een gevangenisstraf, collaboreerde met de Japanners en werd onder van Mook zeer rijk. Tijdens zijn verblijf in Nederland (October '47) als niet toegelaten vertegenwoordiger van Oost-Indonesia in den Veiligheidsraad werd hij ontslagen, wegens gedurende zijn afwezigheid gebleken onregelmatigheden!

Even wonderlijk als het met sommige bestuurders van dezen staat is gesteld, is het ook met de structuur ervan. In één staatsverband zijn hier samengedrukt Baliërs, Makassaren, Boegineezen, Toradja's, Minahassers, Ambonneezen, Timoreezen, Alfoeren en nog andere bevolkingsgroepen, die elkaars taal niet verstaan en bovendien zeer uiteenloopen in beschavingspeil.

Bovendien kan dit onsamenhangend geheel economisch niet uit zichzelf leven.

Dat zelfs de „progressieve" van Mook niet veel vertrouwen heeft in de bestuurs- en regeerkracht van dezen staat, kan blijken uit het feit, dat in het statuut niet minder dan 38 onderwerpen van staatszorg aan dezen staat zijn onttrokken en werden voorbehouden aan het land. [25])

Blijkens de considerans van de ordonnantie ontleent Dr. van Mook zijn bevoegdheid, om den staat Oost-Indonesia in te stellen, aan art. 1 lid 4 van het Overgangsbesluit, Algemeen Bestuur Nederlandsch-Indië, Staatsblad D 65. [26])

Hoewel de zaak hiermede formeel in orde is, moet toch met kracht geprotesteerd worden tegen het ontoelaatbare misbruik,

dat van dit Koninklijk Besluit is gemaakt, dwars tegen de duidelijke bedoelingen van dit besluit in.

Immers in de overwegingen van dit besluit staat, dat het gewenscht is het algemeen bestuur van Nederlandsch-Indië wederom afzonderlijk te organiseeren en **te vestigen in de nabijheid** van genoemd gebiedsdeel, mede ter **voorbereiding van den feitelijken** terugkeer onder het grondwettig gezag van het door den **vijand bezette staatsgebied.**

Hieruit blijkt toch duidelijk, dat dit besluit bedoeld is om regelingen te treffen gedurende den oorlogstoestand met Japan. Deze oorlogstoestand is opgehouden bij de capitulatie van Japan op 15 Augustus 1945.

Na het beëindigen van den oorlogstoestand treedt ingevolge art. 17 daarvan het Besluit D 66 in werking en wel op het tijdstip waarop de wettige Regeering van Ned.Indië weer op het grondgebied van Ned. Indië is gevestigd. [27])

Op grond van art. 1 lid 1 van D 65 is bepaald, dat de Lt. G. G. te Brisbane (Australië) zijn taak uitoefent.

Aangezien noch het besluit D 65, noch deze bepaling is ingetrokken, zetelt derhalve de Lt. G. G. nog steeds te Brisbane.

Steunend op geen enkele andere bepaling is echter de ordonnantie tot instelling van den staat Oost-Indonesië *„Gedaan te Denpassar"*.

Er is echter nog meer.

Volgens art. 1 lid 1 van D 65 oefent de Lt. Gouv.-Generaal het algemeen bestuur uit voor zoolang dit niet door den Gouverneur-Generaal **kan** worden uitgeoefend.

Toen aan den uit zijn krijgsgevangenschap teruggekeerden Gouverneur-Generaal Tjarda van Starkenborgh Stachouwer op 16 October 1945 ontslag werd verleend, had een nieuwe Gouverneur-Generaal benoemd **moeten** worden. De Regeering heeft dit opzettelijk nagelaten, omdat anders aan de één-mansregeering van van Mook een einde zou zijn gekomen, want zelfs als Dr. van Mook tot Gouverneur-Generaal zou zijn benoemd, dan nog had D 65 buiten werking moeten worden gesteld en zou óf het besluit D 66 óf de Indische Staatsregeling van kracht zijn geworden zoodat ook dan het met de van Mooksche alleenheerschappij in Indië gedaan zou zijn geweest. Zoowel het vorige als het tegenwoordige Kabinet, in het bijzonder de Ministers Logemann en Jonkman hebben zich door het niet benoemen van een Gouverneur-Generaal schuldig gemaakt aan overtreding van de Grondwet, want in artikel 62 daarvan staat, dat in Nederlandsch-Indië het algemeen bestuur in naam des Konings **wordt** (niet kan, maar wordt) uitgeoefend door den Gouverneur-Generaal. En evenmin als het aan de Koningin, die ingevolge artikel 79 van de Grondwet ministers naar welgevallen benoemt en ontslaat, vrijstaat om bij opgengevallen plaatsen geen ministers te benoemen, evenmin staat het aan een minister vrij om een vacature van Gouverneur-Generaal niet te vervullen, omdat nu eenmaal voor het bestuur in Indië door de Grondwet een Gouverneur-Generaal geëischt wordt.

Deze grondwettelijke eisch is zelfs zoo klemmend, dat wanneer om welke reden dan ook, geen Gouv.-Generaal het bestuur kan voeren, in de artikelen 15 t/m 20 van de Indische Staatsregeling in de uitoefening van dit ambt wordt voorzien.

In eerste instantie treedt dan op de Vice-President van den Raad van Nederlandsch-Indië. Deze was op het tijdstip van het ontslag van Jhr. Tjarda in Indië aanwezig.

Nergens is echter bepaald, dat de Lt. Gouverneur-Generaal ambtshalve met dit gezag wordt bekleed.

Na de instelling van den Staat Oost-Indonesië, zijn door Dr. van Mook ingesteld de zelfbesturende gebiedsdeelen Banka, Billiton, West-Borneo, Oost-Borneo en Sumatra's Oostkust. Dit zijn wel is waar nog geen staten, doch zij zijn voorbestemd om als gebiedsdeel in toekomstige staten te worden ingepast.

Keeren we thans tot Nederland terug. Hier was intusschen de wet op de Commissie-Generaal aanhangig gemaakt.

In de gewisselde stukken staat een interessant debat tusschen de Regeering en de Tweede Kamer over de al dan niet grondwettigheid van zoo'n Commissie. Aangezien hierover geen rechterlijke uitspraak is gekomen — het aannemen van de wet door een Kamermeerderheid kan als zoodanig niet gelden — is het dus op zijn minst genomen aan twijfel onderhevig of deze Commissie-Generaal grondwettig is. Men heeft er zich verder niet veel meer van aangetrokken. Er was nu eenmaal al meer met de grondwet gesold.

Over de vraag wie als lid zal worden aangewezen en wie als voorzitter van de commissie zal optreden is tusschen de K.V.P. en de P.v.d.A. heel wat te doen geweest. Ten slotte worden 2 September 1946 benoemd: Prof. W. Schermerhorn, F. de Boer en M. van Poll, respectievelijk hoogleeraar in de landmeetkunde, directeur van een scheepvaartmaatschappij en een gewezen journalist, Kamerlid, terwijl van Mook ambtshalve deel uitmaakt van de Commissie. Gelet op de hoogst belangrijke taak die de Commissie te vervullen kreeg [28]) had men andere personen mogen verwachten. Die taak is diplomatiek, staatsrechtelijk en staatkundig.

Aangezien het bovendien een nationale taak was, zou het democratischer zijn geweest, wanneer niet alleen Nederlands beste krachten daarin opgenomen waren, maar ook de verschillende hoofdgroepen in Nederland daarin vertegenwoordigd zouden zijn. Noch het één, noch het andere is gebeurd. De rechtsche oppositie, toch minstens $^1/_3$ van Nederland, werd uitgesloten maar zelfs de partijpolitieke verhoudingen waarop het Kabinet steunde, kwamen niet tot haar recht, want het ministerie steunt op 31 K.V.P.- en 29 P.v.d.A.-leden. In de Commissie-Generaal is de verhouding 1—3, aangezien ook de heer de Boer zich voorstander van de politiek van van Mook betoonde. Immers van hem is de uitspraak,

dat zijn schepen evengoed naar Djakarta als naar Batavia kunnen varen.

Naar de individueele capaciteiten beoordeeld, noodig voor de opgedragen taak, is er in het driemanschap geen diplomaat te vinden; zeker niet van het formaat van Lord Inverchapel of Lord Killearn, misschien niet eens van het caliber van Sjahrir. Deskundig op het gebied van staatsrecht, of van staatkunde waren zij evenmin. Schermerhorn had als staatsman gefaald, kwam na de verkiezingen noch als kabinetsformateur, noch als minister terug. Van Poll en de Boer waren het al evenmin; de Boer had zelfs niet eens parlementaire ervaring.

Dat van Poll in deze commissie zitting nam, heeft menigeen verbaasd, want deze commissie zou toch onderhandelingen voeren met de republiek Indonesië.

En in het 4 maanden tevoren verschenen rapport van de parlementaire commissie onder leiding van dienzelfden van Poll komt deze zin voor:

> *„Slechts in één opzicht trekken deze allen* (republikeinen) *één lijn: door terreur wordt getracht de bevolking er van terug te houden met de Nederlanders in contact te treden. Een tiende van dergelijke gruwelen, elders gepleegd, zou de wereldpers van verontwaardiging hebben doen trillen, zeker indien daarmede bepaalde belangen zouden zijn gediend; hier echter moesten deze gruwelen maar liefst verzwegen worden, omdat zij in staat waren de opinie over de „Repoeblik Indonesia" ongunstig te beinvloeden, en een vooropgezette ideologie eischte nu eenmaal, in naam van democratie, vrijheid, zelfbeschikkingsrecht enz. dat ten gunste van deze republiek zou worden geschreven."*

Na langdurige onderhandelingen waarin Lord Killearn een belangrijke rol speelt, wordt op 14 October 1946 het eerste officieele succes geboekt, door de onderteekening van de wapenstilstandsovereenkomst. Het stuk is in het Engelsch gesteld! En door Lord Killearn mede-onderteekend! We gaven dus bij het eerste „succes" van de C.-G. reeds een deel van onze souvereiniteit prijs.

Aan het einde van dat jaar was het bestand reeds 350 maal door de republiek geschonden!

Het bevel „staakt het vuren" werd officieel pas op 15 Februari 1947 gegeven, derhalve 4 maanden later. Het had ook net zoo goed niet gegeven kunnen zijn, want geen der bendehoofden stoorde er zich aan zoodat bij het inzetten van de politioneele actie in Juli 1947 de wapenstilstandsvoorwaarden meer dan 1000 maal waren overtreden.

Aan de bevrijding van de geïnterneerden wordt niets gedaan. Eind 1946 dus meer dan een jaar na de capitulatie van Japan, zitten volgens betrouwbare schatting van het Roode Kruis nog 25.000 geïnterneerden in de kampen. [29]) Zij worden vastgehouden als een vuistpand om daarmede druk uit te oefenen bij de onderhandelingen en tevens met de bedoeling om de Nederlanders in de

oogen der bevolking te vernederen. Nameloos is het lijden van deze menschen, duizenden zijn door honger en martelingen omgekomen. Heeft de Commissie-Generaal hierover niet gedacht, toen zij zat te feesten met de republikeinen?

Ook de regeering in Nederland blijft onbewogen voor deze ellende. 20 December 1946 wordt in de Tweede Kamer met 82 tegen 10 stemmen (van de communisten) een motie aangenomen, dat de vrijheid en veiligheid van de slachtoffers der gebeurtenissen in Indonesië en van de geïnterneerden thans in ieder geval behooren te worden verzekerd. [30])

De Minister legt deze motie naast zich neer. Toen de Eerste Kamer er in het voorloopig verslag op de begrooting op terugkwam verklaart Minister Jonkman in zijn Memorie van Antwoord op 20 Februari 1947, derhalve twee maanden later:

> *„De Regeering betreurt, dat de bevrijding van alle geïnterneerden nog niet is voltooid....*
>
> *De Regeering heeft gemeend de onderteekening der basisovereenkomst van de voltooiing daarvan niet afhankelijk te moeten stellen, zoowel omdat de uitvoering helaas ook practische moeilijkheden oplevert,* **als vooral omdat verwacht mag worden dat de afwikkeling dezer aangelegenheid na sluiting van het politiek accoord gemakkelijker zal vallen."** [31])

In deze slotzinsnede erkent de Regeering zelf, dat de geïnterneerden door de republiek als chantagemiddel worden gebruikt, om de teekening van het Linggadjatiaccoord af te dwingen.

Verplaatsen wij ons thans weer naar Indië.

Eindelijk was het dan zoo ver gekomen, mede dank zij de bemiddeling van Killearn, die tevens kans had gezien een paar handelstransacties met de republiek af te sluiten, dat er een basisovereenkomst kon worden gesloten. De Commissie-Generaal besefte niet eens de vernedering, dat dit zou plaats hebben te Linggadjati op republikeinsch gebied. In den vroegen morgen verschijnt zij met een torpedojager van de Koninklijke Marine op de reede van Cheribon. Zij mag echter niet met een sloep van die Koninklijke Marine aan wal gaan, doch moet overstappen in een bootje van de Alri (Angkatan Laoet repoeblik Indonesia, de zeemacht van de republiek, bestaande uit een paar motorbootjes en enkele ex-Japansche houten schepen en prauwen). Een nieuwe vernedering, die zij gelaten heeft geslikt. In de soldatenkrant van Semarang „de Tijger-brigade" van 16 November wordt er geestig op gereageerd door een nieuw gezelschapspelletje dat men heeft uitgedacht. [32])

In gestolen auto's trekt men naar het aardige bergplaatsje op de helling van de Tjerimai om in één der gestolen huizen van de Nederlanders een voorloopig contract aan te gaan.

Na het sluiten der overeenkomst wordt er een feestmaaltijd aan-

gericht. Killearn is van de partij, Soekarno de „onwaardige" ook. Java hongert, duizenden Nederlanders zuchten in helsche kampen. De Commissie-Generaal viert feest! Dit is grof. In een operatiezaal, ook al is de operatie noodzakelijk, is het stil, omdat men worstelt om het leven van den patiënt. De Commissie-Generaal heeft er geen besef van, dat het Koninkrijk uiteen wordt gescheurd.

Het bekend worden van de 17 punten der op 15 November 1946 te Batavia geparafeerde ontwerp-overeenkomst van Linggadjati [33]) heeft zoowel in als buiten de Staten-Generaal nog alwat beroering teweeg gebracht. De Commissie-Generaal komt naar Nederland om op verzoek van de regeering een uitvoerige schriftelijke toelichting te geven op de ontwerp-overeenkomst.

De ontwerp-overeenkomst met de toelichting van de Commissie-Generaal worden op 10 December 1946 bij de Tweede Kamer ingediend, terwijl op dien dag de Regeering een verklaring aflegt, waarin zij meedeelt dat

> *„in deze memorie de Commissie-Generaal volgens haar uitdrukkelijke verklaring uitputtend (heeft) verwerkt, al wat zij ter verduidelijking, aanvulling of uitbreiding dezer overeenkomst met de Indonesische delegatie heeft afgesproken."* [34])

Er was n.l. uitgelekt, dat er geheime notulen bestonden en ook nog een geheime correspondentie waarop partijen zich zouden mogen beroepen *„ter verduidelijking, aanvulling of uitbreiding"* der overeenkomst.

De verantwoordelijke regeering zegt niet, dat al hetgeen door partijen buiten de 17 punten om is overeengekomen in de memorie van toelichting uitputtend is verwerkt, doch beroept zich hierbij op een verklaring van een niet aan de volksvertegenwoordiging verantwoordelijke Commissie-Generaal.

Wanneer dus te eeniger tijd mocht blijken, dat de Commissie-Generaal heeft gelogen — en de regeering acht blijkbaar deze mogelijkheid niet uitgesloten — dan heeft zij zich bij voorbaat gedekt tegen het verwijt de Kamer verkeerd te hebben voorgelicht.

> *„Indien de Regeering thans verklaart,"* zoo staat er in de regeeringsverklaring van 10 December 1946, *„dat het Haar voornemen is de Commissie-Generaal te machtigen deze overeenkomst te onderteekenen, moet deze verklaring uiteraard zoo worden verstaan, dat die onderteekening de Nederlandsche Regeering tot niets meer of anders verbindt, dan wat volgens de door de Commissie-Generaal opgestelde toelichting is overeengekomen met onverkorte inachtneming van wat de Regeering in deze vergadering verklaren zal."* [35])

In de Kamer zegt Minister Jonkman, dat
„uiteraard de verklaring van de Regeering prioriteit geniet."

Dat er van een overeenkomst eigenlijk nog geen sprake is, blijkt uit de woorden van den Minister zelf als hij betoogt:

„dat vóór de onderteekening zal moeten vaststaan, dat ook de wederpartij de toelichting en de regeeringsverklaring aanvaardt en natuurlijk eventueel .... ook harerzijds zal kunnen bijdragen tot het juist begrip van wat is overeengekomen." [36])

In de Tweede Kamer wordt van 16 tot 20 December 1946 een vinnig debat over deze ontwerp-overeenkomst gevoerd. De oppositie weert zich geducht. Het heeft niet mogen baten. Om het gedocumenteerde requisitoir van den Heer Vonk, dat hier sprake is van strafbare wetsschennis, wordt gelachen. In een vlijmscherp juridisch betoog rafelt de Heer Bruins Slot de overeenkomst uit elkaar, zoodat er geen stuk van overblijft; men trekt er zich niets van aan. Magistraal zijn de redevoeringen van de Heeren Schouten en Tilanus, bewogen, die van den Heer Zandt, om slechts de voornaamste te noemen.

Zij zijn pas later in het gelijk gesteld. In de vergadering van de Tweede Kamer van 11 November 1947 verklaarde de Heer van der Goes van Naters: „Wij hebben ons misrekend, toen het akkoord van Linggadjati geteekend werd." [36a]) Op dit moment voelt de regeering zich onaantastbaar door de steun die zij krijgt van de K.V.P. en de P. v. d. A. en ten slotte wordt door aanneming van de motie-Romme-van der Goes van Naters het regeeringsbeleid goedgekeurd, [37]) nadat in diezelfde vergadering (20 December 1946) de motie Schouten c.s. tot het ten spoedigste bijeen roepen van de Rijksconferentie met 65 tegen 29 stemmen was verworpen. [38])

Dat er in de Kamer een geheel ander Linggadjati is aangenomen dan de Indonesische delegatie met de Commissie-Generaal heeft afgesproken, blijkt uit een commentaar dat in het semi-officieele republikeinsche Weekblad te Batavia „Het Inzicht" gegeven wordt. [39]) De „progressieven" worden er in beschuldigd een dubbel bedrog te hebben gepleegd, zelfbedrog en bedrog van de andere partij, terwijl hetgeen in den slotzin gezegd wordt over het karakter van de Commissie-Generaal en het Kabinet Beel wel heel pijnlijk is doch niet onverdiend schijnt.

Dat de onderhandelingen over de onderteekening niet vlotten was te voorzien.

Ten slotte ontvangt het Kabinet een brief van Sjahrir d.d. 15 Maart, waarop de Commissie-Generaal gemachtigd wordt de overeenkomst te teekenen. Volgens uit Indië ontvangen berichten zou deze brief van Sjahrir door Schermerhorn zijn opgesteld!

Hoe dan ook, 25 Maart 1947 voltrekt zich het drama door de onderteekening van het accoord in het paleis te Rijswijk. De Kamer wordt voor een voldongen feit geplaatst, want eerst op dienzelfden dag krijgt zij gelegenheid het debat te openen op de regeeringsverklaring van 21 Maart, waarin de machtiging tot

onderteekening is aangekondigd. Na de onderteekening worden er redevoeringen gehouden.

Schermerhorn, de fantast, zegt o.m.:

„Dit is een plechtig oogenblik in de geschiedenis van twee volken, dat de bezegeling brengt van de keuze van den weg, welke beiden wenschen te gaan."

Van Mook, de opportunist, zegt:

„De tijd van twist en onderhandeling is voorbij, de tijd van vriendschap en samenwerking is aangebroken."

Sjahrir, de realist zegt:

„Groot nog is de onzekerheid, scherp nog zijn de twijfel en het wantrouwen ten opzichte van deze belangrijke gebeurtenis. Nòg altijd staan onze strijders tegenover de zonen van Nederland met geweren en moordtuig in de hand elkaar beschietend als vijanden, die vernietigd moeten worden."

Feestvreugde is er noch bij de Nederlandsche, noch bij de Indonesische ingezetenen. Er is wat officieel vuurwerk. De Gereformeerde Kerk weigert gevolg te geven aan het verzoek van de regeering om een dankdienst te houden.

Ook de Indisch Protestantsche Kerk voelt niet veel voor een dankdienst, doch houdt ten slotte een bidstond. De prediking liep over de tekst: „Zoo de Heere het huis niet bouwt, tevergeefs arbeiden de arbeiders er aan."

De machtiging tot onderteekening van het accoord is voor den Regeeringscommissaris F. de Boer aanleiding om op 20 Maart 1947 zijn ontslag te nemen. Aan de pers verklaart hij, dat de Commissie-Generaal met een preciese opdracht is teruggegaan. *„Ik meende,"* zoo vervolgt hij, *„dat er geen aanleiding was om nieuwe concessies te doen en dat het ook van tactisch standpunt uit gezien, noodzakelijk was, het been nu stijf te houden.... Ik kan het standpunt van Minister Jonkman niet deelen."*

Welk Linggadjati is er nu op 25 Maart geteekend? Vermoedelijk niet het „naakte", evenmin naar uit de mededeeling van den Heer de Boer blijkt, het door Romme „aangekleede", derhalve een Linggadjati III, waarvan noch de Staten-Generaal, noch het Nederlandsche volk den inhoud kennen. Waarschijnlijk is dit Linggadjati III een accoord liggende tusschen het Rommiaansche en het Schermerhornsche Linggadjati. [40])

Onvermijdelijk was het, dat de uitvoering van een accoord, dat geen accoord was, omdat elk der partijen er een eigen interpretatie aan gaf, op niets zou uitloopen.

Prof. S. Posthuma en Prof. J. H. W. Verzijl, die als adviseurs

naar Indië waren gezonden, keeren naar Nederland terug. Hun vertrek uit Indië is een vlucht, waar van Mook niets van wist!

10 April 1947 worden zij van hun functie ontheven.

Het door hen uitgebrachte rapport zal er wel sterk toe hebben bijgedragen dat de Ministers Beel en Jonkman begin Mei besloten zelf naar Indië te gaan, waar zij 7 Mei 1947 aankwamen.

Het is duidelijk, dat zij naar Indië zijn gegaan om van Mook en de Commissie-Generaal te ontslaan. Openlijk werd de oud-minister van Oorlog Meynen in de pers genoemd als de nieuwe Gouverneur-Generaal.

Van Mook en Schermerhorn begrijpen dat het voor hen zelf een ernstige situatie is geworden, want vooral de heer Beel schijnt diep onder den indruk gekomen te zijn van de terreur en de chaos in het republikeinsche gebied. Van Mook en Schermerhorn voelen er echter nog niets voor om heen te gaan, doch plotseling komen zij tijdens het ministerieele bezoek tot de conclusie, dat er nu eens wat gebeuren moet om een einde te maken aan den onhoudbaren toestand en als de republiek hieraan niet wil meewerken, zal er geslagen moeten worden. Wanneer dit door een nieuwen Gouverneur-Generaal zou gebeuren zou dit den schijn wekken dat de oppositie eindelijk haar zin zou hebben gekregen. Als de progressieven van Mook het deed, zal men zoowel in Nederland als in het buitenland gelooven, dat het inderdaad noodig was.

Beel en Jonkman komen van hun plan om van Mook te ontslaan terug en zoo verschijnt op 11 Juni het officieele bericht, dat „het overleg tusschen de Ministers Beel en Jonkman en Dr. van Mook de vorige maand te Batavia gehouden, heeft geleid tot het inzicht dat de politieke ontwikkeling de vervanging van Dr. van Mook thans nog niet gedoogt."

27 Mei 1947 wordt de z.g. „ultimatieve" nota van de Commissie-Generaal (alleen door v. Mook onderteekend aangezien de overige leden op weg waren naar Nederland) aan de Indonesische delegatie overhandigd. [41])

Het is een uitvoerig stuk, dat heel in het kort gezegd 4 punten bevat.

1. De federatie van de Vereenigde Staten van Indonesië.
2. Het samengaan met Nederland.
3. Van de republiek wordt binnen 14 dagen een beslissing geëischt.
4. De vorming van een interim regeering.

De vorming van een interimregeering is geheel nieuw en komt als zoodanig niet in de Linggadjati overeenkomst voor. Deze interimregeering zal worden gevormd door een vertegenwoordiger

van de Kroon te zamen met vertegenwoordigers van staatkundige organisaties in Indonesië.

De regeering zal de facto collegiaal zijn ook al dient in den overgangstijd de jure de vertegenwoordiger van de Kroon een bijzondere positie te hebben met beslissingsbevoegdheden.

Door deze interimregeering in te voegen voorkwam van Mook de instelling van een Raad van Indië of een Volksraad naast den Luitenant-Gouverneur-Generaal. Van deze interimregeering zou Van Mook voorzitter worden met onder zijn invloed aangewezen vertegenwoordigers van de deelstaten. Wordt op deze wijze de regeering gevormd van de souvereine Vereenigde Staten van Indonesië, dan is het duidelijk, dat er dan van een reëel koninklijk gezag geen sprake meer zal zijn.

Deze bedoeling van van Mook kan blijken uit een op 30 Juni door hem gehouden persconferentie, waarin hij verklaart:

> *„De Nederlandsche Regeering streeft geen ander doel na dan de opbouw van de Vereenigde Staten van Indonesië als een souvereine staat."*

Over de Unie en in het bijzonder over de souvereine Unie, die de kern is van het Linggadjati-accoord, zwijgt hij. [42])

Bovendient bepaalt art. 15 van het Linggadjati-accoord (zie noot 33) dat hervormingen in de samenstelling en werkwijze van de Indische regeering bij wet zullen geschieden, derhalve met medewerking van de Staten Generaal.

De instelling van de interim-regeering buiten de wet om zou opnieuw een voldongen feit zijn waarvoor de Staten-Generaal zouden worden gesteld.

8 Juni werd deze nota door de republiek beantwoord. Hierin worden allerlei voorstellen gedaan die er op neer komen, dat de Nederlandsche voorstellen niet aanvaard worden. [43]) Zoo bijv. wordt voorgesteld den naam Gouverneur-Generaal te veranderen in Hooge Commissaris. Verder zal de interim-Regeering bestaan uit vertegenwoordigers van de republiek en van Oost-Indonesië en Borneo, met dien verstande, dat minstens de helft der leden bestaat uit vertegenwoordigers van de republiek. Gedurende den overgangstijd is in nader te bepalen gevallen, die onmiddellijk de Nederlandsche belangen raken, de instemming van den Hoogen Commissaris noodig.

En zoo gaat het ook met de andere voorstellen.

In plaats van na het onbevredigende antwoord direct in te grijpen, blijft men doorsukkelen met het zenden van nota's, terwijl de toestand van de troepen steeds slechter wordt, de chaos en terreur in republikeinsch gebied toenemen en op groote schaal de tactiek van de verschroeide aarde wordt toegepast, waardoor millioenen aan goederen die voor het economisch herstel schier onvervangbaar zijn, verloren gaan.

De Nederlandsche Regeering durft niet op te treden uit vrees voor de P. v. d. A., die op 14 Juni haar congres hield waar aangedrongen werd op loyale uitvoering van Linggadjati door onderhandelingen en vermindering van onze troepen, gevolgd door een massabetooging te Amsterdam op 18 Juni, waar Mevr. Roland Holst aandringt op algemeene staking, wanneer in Indië met de wapens wordt ingegrepen.

Nadat de C.-G. in haar brief van 21 Juni had medegedeeld dat het republikeinsche antwoord van 8 Juni geen mogelijkheden biedt tot verdere onderhandelingen, verklaarde zij tevens dat zij de beslissing over de vraag wat nu verder moet gebeuren aan de Nederlandsche regeering had voorgelegd.

In een door de Ned. Regeering vastgestelde aide-mémoire van 23 Juni wordt uitdrukkelijk verzocht de voorstellen in de ultimatieve nota alsnog te aanvaarden.

Voor de historie willen we nog even vastleggen, dat de Partij van den Arbeid in strijd met het parlementaire fatsoen zich op 26 Juni met een brief tot „socialisten" van de republiek richtte, waarin zij zich als regeeringspartij moreel en politiek garant stelt voor de uitvoering van Linggadjati, daarmee het schot in den rug gevend aan haar eigen coalitie Kabinet.

De spanningen in het kabinet worden critiek; de socialistische ministers onder leiding van den heer Vos dreigen met ontslag. Aangezien de Heeren echter al dan niet stilzwijgend hebben afgesproken zoolang mogelijk op hun zetel te kleven, wordt ook deze crisis weer bezworen.

Het republikeinsche kabinet ondergaat intusschen een verandering door het aftreden van Sjahrir op 26 Juni, omdat de *Masjoemi* (de grootste Mohamedaansche partij) en de *Sajap kiri* (letterlijk linkervleugel, doch in feite een concentratie van verschillende partijen w.o. de Partai Socialis, waartoe Sjahrir zelf behoort en de Partai Nasional Indonesia waarvan Soekarno lid is) zijn beleid hebben afgekeurd. Hij wordt opgevolgd door Sjarifoeddin.

Opnieuw wordt onderhandeld, opnieuw worden nota's gewisseld en over en weer radioredevoeringen gehouden. Men komt echter geen stap verder: het is alles slechts tijdverlies, dat zeer nadeelig werkt voor een eventueele actie want de republiek krijgt volop gelegenheid wegen en bruggen te ondermijnen en den brand te steken in voedselvoorraden en waardevolle ondernemingsproducten.

20 Juli is dan eindelijk zelfs voor het weifelende en steeds afwachtende Kabinet Beel de maat vol. Op dien dag overhandigt

van Mook een brief aan de republikeinsche regeering [44]), waarin nogmaals het zondenregister van de republiek wordt vermeld en waarin ten slotte wordt medegedeeld, dat de Nederlandsche Regeering zich ten opzichte van de republiek niet meer gebonden kan achten, noch aan het bestand, noch aan de overeenkomst. Zij kan de verantwoordelijkheid niet blijven dragen voor een toestand, die op zichzelf onhoudbaar is en herneemt derhalve haar vrijheid en zal zoodanige maatregelen treffen, dat aan den onhoudbaren toestand een einde wordt gemaakt en die voorwaarden van orde en veiligheid worden geschapen, welke de uitvoering van het programma zooals dat vervat is in de overeenkomst van Linggadjati mogelijk maken.

- 21 Juli houdt Minister Beel een radiorede waarin hij mededeelt, dat de Regeering van Mook gemachtigd heeft om met de hem ter beschikking staande strijdmacht tot politioneel optreden over te gaan.

Te middernacht zijn vanuit alle bezette zônes de militaire acties begonnen.

In zijn op 23 Juli in de Kamer afgelegde verklaring deelt Minister Beel mede, dat de Regeering den Landvoogd gemachtigd heeft tot een zoodanige actie over te gaan, zoo beperkt mogelijk en met de opzet welke in de verklaring van 10 Juli is uiteengezet.[45])

Voorts herhaalt hij hetgeen reeds in zijn radiorede van Zondag 21 Juli werd gezegd dat — zoodra een leiding der republiek bereid en bij machte zal blijken tot een samenwerking metterdaad, overeenkomstig de beginselen van Linggadjati — een gelijkberechtigde plaats als door de andere deelstaten ingenomen, in den kring van de Vereenigde Staten van Indonesië voor haar open staat en dat de Nederlandsche Regeering harerzijds van harte — zoodra de situatie dat toelaat — naar nieuwe overeenstemming wil streven overeenkomstig het beginselprogramma van Linggadjati, mits de uitvoering daarvan dan verzekerd is.

We hebben deze passages opzettelijk aangehaald om aan te toonen, dat van deze Regeering niet te verwachten is het broeinest Djokja op te ruimen en volledig af te rekenen met de ons vijandige republiek, die door haar daden duidelijk te kennen heeft gegeven geen samenwerking met Nederland te willen. Het inzetten van de politioneele actie — de feiten hebben het daarna uitgewezen — had niet ten doel een einde te maken aan den onhoudbaren toestand in het republikeinsche gebied, doch alleen om deze republiek tot rede te brengen.

Daarom moet deze beperkte politioneele actie ten felste worden veroordeeld, want als er één ding tijdens de actie zonneklaar aan het licht is getreden, dan is het wel het ten hemel schreiende wanbeleid van de republiek, waardoor millioenen van honger zijn omgekomen, duizenden Chineezen en Nederlanders op lafhartige wijze zijn vermoord en voor milliarden schade is toegebracht aan

wegen en bruggen, gebouwen en producten. Deze onhoudbare toestand is niet opgehouden door deze nieuwe demarcatielijnen.

De politiek van dit Kabinet heeft volkomen gefaald, want de republiek is niet tot rede gebracht en weigert nog steeds samenwerking, maar wat erger is, dit Kabinet heeft de zedelijke roeping van Nederland ten opzichte van de millioenen-bevolking van Indië vertrapt, het heeft door het bezetten van de cultuurgebieden op Java en Sumatra de zwartste kapitalistische politiek gevoerd, die maar denkbaar is, het heeft de positie van onze troepen, die afgebeuld worden op de lange demarcatielijnen en voortdurend gebruikt worden als schiettent, wanhopig slecht gemaakt. [46])

HOOFDSTUK IV

Het Indië-beleid in den Veiligheidsraad

30 Juli werd bekend dat India en Australië de Indonesische kwestie in den V. R. hadden gebracht. Het initiatief van uitgerekend deze twee landen is niet vrij van bittere ironie.

Nadat een incompetente Labourregeering besloten had de Engelschen uit Britsch-Indië terug te trekken is daar een chaos en een burgeroorlog ontstaan, zooals de wereldgeschiedenis nog niet heeft gekend. Bij honderdduizenden hebben de Hindoes en Mohamedanen elkaar vermoord, millioenen moeten er verhuizen met al de ellende daaraan verbonden, om de verschillende groepen te brengen in het land waar zij thuis hooren, zoodat er uit een oogpunt van menschelijkheid alle aanleiding van den V. R. zou zijn om in te grijpen.

Hoe de Britsch-Indiërs op Sumatra over de republiek denken blijkt uit een namens 15 à 20.000 landgenooten aan Pandit Nehroe gezonden smeekschrift van 15 Augustus 1947 waarin gezegd wordt, dat de Indonesische onafhankelijkheidsbeweging in plaats van normale verhoudingen, anarchie tot resultaat heeft gehad en verder:

> *„De wijze, waarop de republikeinen vreemdelingen behandelen toont aan dat zij dezen als niet meer dan beesten beschouwen.",*

Australië, eertijds onze bondgenoot, voor welks beveiliging tegen een Japansche invasie de Nederlandsche vloot onder Karel Doorman zich doodgevochten heeft, een land, dat in eenzelfde periode, waarin op Java de bevolking tienvoudig vermeerderde, de eigen autochtone bevolking practisch heeft uitgemoord en dat door zijn White Labour Act aan Indonesiërs en andere kleurlingen verbiedt om er te werken!

Engeland, eveneens een gewezen bondgenoot, waarvoor onze luchtmacht zich grootendeels opgeofferd heeft om Singapore te verdedigen, dat in dank daarvoor zijn schandelijke politiek in Indië bedreef ten voordeele van Malakka en Singapore en zijn eigen deviezenpositie verbeterde door uit Indië gestolen en gesmokkelde goederen en ondernemingsproducten te verhandelen [47]), deelde op dienzelfden datum bij monde van Bevin in het Lagerhuis mede, dat de Britsche regeering het verstrekken van alle militaire goederen en het verleenen van alle militaire faciliteiten aan

de Nederlandsche autoriteiten in het Verre Oosten, had gestaakt.

De wapenleveranties aan de republiek gingen echter door in ruil voor gestolen ondernemingsproducten.

31 Juli vond de eerste behandeling in den V.R. plaats. Als onze verdediger trad op van Kleffens, bijgestaan door onzen ambassadeur in Canada van Rooyen.

Deze personen, evenals trouwens dit Kabinet, waren het minst geschikt om deze aangelegenheid te behandelen, want door het nastreven van een politieke ideologie hadden zij er voor gezorgd dat het buitenland verkeerd was voorgelicht omtrent den werkelijken aard der republiek wier vertegenwoordigers zij steeds hadden voorgesteld als gelijkwaardige en fatsoenlijke menschen. Deze voorsteling van zaken lag vast in de hoofden en archieven der buitenlandsche vertegenwoordigers. Is het wonder dat zij niet geloofd werden toen zij plotseling een geheel andere voorstelling van zaken gaven?

In artikel 1 van het vermaledijde Langgadjati-accoord erkent de Nederlandsche regeering, de regeering van de republiek Indonesië als de facto het gezag uitoefenende over Java, Madoera en Sumatra; en nu komt van Kleffens in de eerste zitting vertellen dat deze republiek geen autoriteit in eigen gebied bezit, waardoor een ondragelijke toestand is ontstaan.

Verder, dat de Nederlandsche actie spoedig kan worden afgesloten, doch pal daarop dat Nederland bereid is de helpende hand van een bevriende mogendheid aan te nemen.

In plaats van vast te houden aan zijn voorgaand betoog, dat het Handvest der Vereenigde Naties niet van toepassing is, omdat er geen gevaar voor internationale vrede en veiligheid en bovendien deze aangelegenheid valt onder de binnenlandsche jurisdictie, verklaart hij dat Nederland van plan is verschillende naties uit te noodigen vertegenwoordigers naar Indonesië te zenden om zelf een oordeel te vormen.

In plaats van mede te deelen, dat Nederland krachtens zijn souvereiniteit en krachtens zijn grondwet en Indische Staatsregeling zelf de verantwoordelijkheid op zich neemt om orde op zaken te stellen en buiten bemoeienis van vreemde mogendheden, die bovendien die souvereiniteit nog steeds erkennen, het opbouwende werk in Indië krachtens die verantwoordelijkheid zal voortzetten, wijst hij op de verantwoordelijkheid van den V.R.

> *„Wanneer deze den opbouwenden arbeid door Nederland belemmert, zal de verantwoordelijbheid voor de mislukking de Uwe zijn en niet de onze."*

Alsof deze pathetische zin ons ontheft van onze verantwoordelijkheid, onze taak en onze roeping ten aanzien van Indië te vervullen!

Het gevolg van deze slappe houding is geweest, dat een door Amerika geamendeerde resolutie van Australië wordt aangenomen, waardoor de politioneele actie wordt stopgezet en de geschillen

door arbitrage of andere vreedzame middelen dienen te worden opgelost.[48])

België, Engeland en Frankrijk onthouden zich van stemming, omdat zij van oordeel zijn, dat de V.R. niet bevoegd is een uitspraak te doen over de Indonesische kwestie.

Een Belgisch voorstel om deze competentievraag ter beslissing voor te brengen bij het Internationale Hof van Justitie te 's-Gravenhage kon geen meerderheid van stemmen verkrijgen.[49]).

Hoewel ook Nederland van meening blijft dat de Veiligheidsraad onbevoegd is volgt daarop niet de daad door te weigeren verder aan de beraadslagingen deel te nemen en desnoods als lid van de Vereenigde Naties af te treden, doch inplaats daarvan schrijft van Kleffens dat de Nederlandsche Regeering zich aan de resolutie zal houden.[50])

Ja, sterker nog. Minister Beel gaat er zelfs prat op, dat Nederland aan de Veiligheidsraad een constructieve bijdrage heeft geleverd en dat men in de aangenomen resoluties in groote trekken de Nederlandsche voorstellen terugvindt! [51])

In plaats van met onwankelbare fierheid vast te houden aan het ook door den heer Beel ingenomen standpunt, dat de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor recht en veiligheid in Indonesië bij Nederland berust en dat de Veiligheidsraad niet bevoegd is zich te bemoeien met een conflict tusschen Nederland en de republiek Indonesië, vindt de Minister het veel mooier om op te treden als paladijn voor de gedachte der internationale rechtsorde,[52]) een rechtsorde die gebaseerd is op partijdigheid, ondoeltreffendheid en zonder waarborg voor het veiligstellen der belangen van kleinere mogendheden [53]) en daarom een gruwelijk onrecht in zich draagt.

De paladijn Beel vergeet dat boven deze rechtsorde, die in feite ontkenning van het recht is, uitgaat het wel en wee van een millioenen bevolking, die nu het slachtoffer blijft van ,,politiek gekonkel, verwarring en terrorisme'' [54]).

Is het wonder dat met deze geesteshouding en deze staatsmansstunteligheid Nederland er hard aan meewerkt om steeds verder in het internationale moeras terecht te komen?

Op uitnoodiging van Nederland worden de beroepsconsuls te Batavia aangewezen om een rapport aan den Veiligheidsraad uit te brengen. Dit geschiedt door aanneming van de Chineesch-Australische resolutie op 25 Augustus [55]).

Het eveneens aangenomen Russische amendement tot het instellen van een commissie van 11 leden, die toezicht moet houden op de naleving van het bevel ,,staakt het vuren'' wordt door het veto van Frankrijk verworpen.

Inplaats daarvan wordt het mede door Nederland uitgelokte voorstel van Amerika aangenomen om een drie-landen Commissie te benoemen.[56])

Ter uitvoering van deze resolutie wijst Nederland den voormaligen Premier van België, Paul van Zeeland aan, de republiek Indonesië den rechter in het Australische Hof van Arbitrage,

Richard Kirby, terwijl door deze beiden wordt aangewezen de Amerikaansche Deken van de universiteit van Carolina, Frank Graham.

De consuls hebben hun rapport reeds uitgebracht en „de progressieven" zijn al dol gelukkig dat het is meegevallen, althans niet is tegengevallen (er staat zelfs in dat maar 5 % van de bevolking een nationaal bewustzijn heeft!) en men voelt niets van den smaad ons op voorstel van onze eigen Regeering aangedaan, dat vertegenwoordigers van vreemde mogendheden een onderzoek instellen naar onze gedragingen in een interne aangelegenheid en dat wij als verdachte aan een gerechtelijk verhoor worden onderworpen, in bijzijn van een republiek, waarvan niet wij zeggen, doch van Mook verklaarde, dat

> „. . . . *binnen haar gebied zich een stelsel ontwikkelde van terreur, waarbij gebruik gemaakt werd van alle welbekende methoden van ontvoering, gijzeling, brandstichting en moord . . . . Dat deze republiek alle wezenlijke eigenschappen op het gebied van bestuur, economie en financiën miste, die de minimum voorwaarden vormen voor een werkelijken, onafhankelijken staat.*" [57])

De drie landen-commissie heeft haar taak nog niet volbracht. Opnieuw zullen we op het beklaagdenbankje moeten zitten, opnieuw zullen wij den smaad ondergaan geconfronteerd te worden met deze republiek, die dank zij de politiek van de kabinetten Schermerhorn en Beel en den Veiligheidsraad geproclameerd is tot een evenwaardige partij, zoo zelfs, dat de vertegenwoordigers der republiek tot den Veiligheidsraad werden toegelaten en die van de Malino-gebieden niet.[58])

Het lag aanvankelijk in de bedoeling der Nederlandsche Regeering om de Drielanden-commissie te doen voorlichten door een Nederlandsche delegatie, bestaande uit de Ministers Jonkman en Neher, den oud-minister Steenberghe en den Heer van Vredenburch. Laatstgenoemde bevindt zich reeds als adviseur in Indië. Van Mook heeft hiertegen overwegend bezwaar, omdat zijn positie als Lt. Gouverneur-Generaal door de aanwezigheid van twee ministers wel eens in het gedrang zou kunnen komen. Hij pleegt daarom weer één van zijn „voldongen feiten" benoemt zonder meer zelf deze delegatie waarin zitting hebben de heeren van Vredenburch en de Villeneuve, benevens niet minder dan 4 Indonesiërs.

Toen de Amerikaansche vertegenwoordiger deze delegatie ontving, vroeg hij heel verbaasd: „*Are you, gentlemen, the Dutch?*" (Zijt gij, heeren, de Nederlanders?!)

Wanneer we de rekening opmaken, van hetgeen de behandeling van de Indische kwestie door den Veiligheidsraad heeft opgeleverd, dan zien we alleen maar debetposten.

De V.R. maakte inbreuk op onze souvereiniteit door een interne aangelegenheid van het Koninkrijk te maken tot een geschil-

punt dat aan de buitenlandsche mogendheden ter beslissing werd voorgelegd.

De V.R. maakte ook inbreuk op onze Grondwet door souvereiniteit toe te kennen aan de republiek Indonesië. Deze werd als een soort oorlogvoerende partij erkend en als volwaardige staat in den Raad toegelaten. Voorts greep de V.R. in onze bestuursvoering in door benoeming van een Commissie van consuls die een rapport moeten uitbrengen en door aanstelling van een commissie van 3 landen die een beslissing moet uitlokken door bemiddeling.

Het afschuwelijkste echter is, dat de V.R. de politioneele actie stopzette. Begin Augustus had deze beëindigd kunnen zijn. Het ingrijpen van den V.R. beteekent onnoodig verlies van onze troepen. Er sneuvelden reeds meer na het stopzetten van de politioneele actie, dan tijdens die actie! Het beteekent ook onnoodige voortzetting van den chaos, terreur, moord op Nederlandsche burgers, Chineezen en Indonesiërs, kortom het beteekende voortzetting van de misdaad. Er is bovendien geen uitzicht om uit de impasse te komen, want de Raad adviseert om besprekingen te voeren met lieden, die, zooals met tal van bewijzen is gestaafd, daarvoor niet in aanmerking komen, omdat zij, zooals wel duidelijk is gebleken, onmachtig zijn om zich te doen gehoorzamen. En al dien tijd mag Nederland niet optreden, om de orde en veiligheid te herstellen.

Daarom is het optreden van den Veiligheidsraad uitzichtloos en heeft dit alleen maar tot gevolg dat Nederland financieel doodbloedt.

Alleen Rusland behaalde twee overwinningen, een volkenrechtelijke en een politieke.

Volkenrechtelijk omdat door dit precedent elk „koloniaal gebied" gemaakt kan worden tot een aangelegenheid die valt onder de rechtsbevoegdheid van den Veiligheidsraad. Zelf zal Rusland daarvan geen nadeel ondervinden, omdat het angstvallig vermijdt om de landen, die het overheerscht „koloniaal" te noemen, maar vooral omdat het door zijn vetorecht eigen aangelegenheden buiten den Veiligheidsraad kan houden.

Politiek behaalde Rusland een overwinning omdat door het ingrijpen van den V.R. de chaos is vergroot. Door dezen voedingsbodem neemt het communisme hand over hand toe [59]).

De keten Australië - Malakka - Siam - Birma, wordt hiermede gesloten. Ook in dit opzicht heerscht er doodsgevaar. Men mag alleen maar hopen, dat Amerika dit gevaar tijdig onderkent. Daarvoor zal echter een betere voorlichting dan van deze Regeering te verwachten is, noodig zijn. Zelfs het door de Indische Regeeringsvoorlichtingsdienst samengestelde witboek, getiteld: „Het politieke gebeuren rondom de Repoeblik Indonesia",[60]) waarin overtuigende bewijzen van het communisme te vinden zijn, werd door de Nederlandsche regeering slechts in zeer beperkte mate verspreid en publicatie daaruit tegengegaan.

Alleen Koos Vorrink juicht over het ingrijpen van den Veiligheidsraad. Er was door het uitblijven van de verwachte goede resultaten van de beperkte politioneele actie een kabinetscrisis ontstaan, doch gelukkig was er een republiek die kans zag het geschil in den Veiligheidsraad te brengen. En deze heeft Nederland uit de impasse van een Kabinetscrisis geholpen! [61])

Cynischer kan het haast niet. Is Nederland dan zoo verpolitiekt, dat een voorzitter van één der grootste politieke partijen, die er prat op gaat de belangen der „kleinen" te behartigen, geen woord over heeft voor onze soldaten, die nog dagelijks het slachtoffer worden van verraderlijke sluipschutters. Is de Partij van den Arbeid dan geen partij van en voor de arbeiders? Waarom dan niet met verontwaardiging geprotesteerd tegen het onrecht en de ellende die millioenen „kleine luiden" daarginds in Indië nog dagelijks ondergaan, door de onderdrukking en de terreur, uitgeoefend door 5 % van de bevolking, die Japansche en Engelsche wapens in handen hebben en wier leiders te Djokja volgens van Mook leven als profiteurs in een sfeer van onwerkelijkheid en zelfgenoegzaamheid.[62])

Zijn we dan zoo verpolitiekt, dat men een dreigende kabinetscrisis belangrijker vindt, dat de uiteenscheuring van een Koninkrijk met een roemrijke historie tot een ongekende armoede, waarvan alweer de Nederlandsche arbeiders het eerst de dupe zullen worden.

Begrijpt de Katholieke Kamerfractie onder leiding van den Heer Romme nu, welk een huiveringwekkende verantwoordelijkheid zij op zich genomen heeft dit „progressieve" wanbeleid te steunen?

Het is de hoogste tijd om hiermede radicaal te breken en met vaste hand een nieuwe koers te sturen. Daarvoor is noodig een nieuwe regeering en een nieuwe Staten Generaal.

Staatsrechtelijk is Kamerontbinding gemotiveerd wanneer er een gegrond vermoeden bestaat, dat het overgroote deel van het volk niet meer achter het regeeringsbeleid staat, ook al wordt dit gedekt door een meerderheid in de Kamer.

Ten aanzien van het Indië-beleid, dat onder de gegeven omstandigheden voor het Koninkrijk alles beheerschend is, bestaat dit gegronde vermoeden, want uit een recent opinieonderzoek is gebleken dat slechts 22 % tevreden was over dit beleid; 51 % was beslist ontevreden, terwijl 27 % geen oordeel had.

Moge dit doordringen tot onze hoogste autoriteit, opdat zij hierin aanleiding kan vinden het verlossende besluit te nemen, waardoor het Koninkrijk nog gered kan worden.

Het is de hoogste tijd!

„Majesteit, er moet onmiddellijk worden ingegrepen door mannen van eer en vertrouwen, die ter zake kundig zijn en met kracht durven te verdedigen de zaak der rechtvaardigheid." [63])

20 November 1947.

Aanhangsel

1) Eerste zin van Huizinga's boek: „In de schaduwen van morgen".

2) Uit een particulieren brief van Dr. A. D. A. de Kat Angelino.

3) In het rampjaar 1672 toen wij in oorlog waren tegen Frankrijk, Engeland, Munster en Keulen, leek het alsof wij onder zouden gaan. Ook toen ging het om voorstellen door overmachtigen dwang ons voorgelegd. Ook toen luidde het advies van een commissie van onderhandelaars onder leiding van Pieter de Groot zoo goed en zoo spoedig mogelijk tot een accoord te komen. Practisch alle leden van de Staten van Holland laten den moed zakken. Amsterdam laat een ander geluid hooren: „*Wij bidden onze medeleden moed te houden.*" Friesland maakt bezwaar. Zeeland keurt de onderhandelingen af. Men grijpt weer moed. In allerlei plaatsen wordt het volk opstandig toen het begreep om welke hooge belangen het ging. Purmerend spreekt het aangehaalde forsche woord. De Prins van Oranje wordt tot stadhouder gekozen. De beunhazerij behoorde tot het verleden. De situatie was gered. (Ontleend aan een artikel van Prof. Mr. J. A. van Hamel in Elsevier van 7 December 1946.)

4) Program van het Kabinet Schermerhorn.

5) De hedendaagsche maatschappelijke doodzonden zijn:
Politiek zonder beginselen.
Rijkdom zonder arbeid.
Vermaak zonder geweten.
Kennis zonder erbarmen.
Handel en industrie zonder moraal.
Wetenschap zonder liefde.
Godsdienst zonder offer.

6) Brabantsch Nieuwsblad van 30 November 1946.

7) Kamerstukken 1946/47 300 blz. 12.

8) Kamerstukken 1946-1947 blz. 242: 230. Vragen van den Heer Meijerink betreffende buitenwerkingstelling van het

Overgangsbesluit Algemeen Bestuur Nederlandsch-Indië en terugkeer tot de Indische Staatsregeling. (Ingezonden 13 Mei 1947.)

1. Tegen welke tijd zijn voorstellen van de Regering te verwachten om het Overgangsbesluit Algemeen Bestuur Nederlandsch-Indië van 23 December 1943, Staatsblad D 65 juncto Staatsbladen E 97, E 98, E 99 en E 105, buiten werking te stellen en terug te keren tot de Indische Staatsregeling, eventueel voor zoveel nodig gewijzigd?

2. Is de Regering bereid te bevorderen, dat, in afwachting van de terugkeer tot de Indische Staatsregeling, het Overgangsbesluit Algemeen Bestuur Nederlandsch-Indië in die zin wordt gewijzigd, dat:
   a. de in art. 3, lid 3, genoemde goedkeuring door de Kroon van de begroting, aanvullingsbegroting en het slot der rekening door de Staten-Generaal geschiedt;
   b. aan de Luitenant-Gouverneur-Generaal een door de Kroon benoemde Raad van Indië, althans een college met gelijke bevoegdheden, ter zijde wordt gesteld?

3. Indien de vraag sub 2 ontkennend beantwoord wordt, is de Regering dan bereid de Indische Begrotingen voor 1946 en 1947 aan de Staten-Generaal over te leggen?

ANTWOORD van de Heer JONKMAN, Minister van Overzeese Gebiedsdelen. (Ingezonden 22 Augustus 1947.)

1. Ondergetekende is van oordeel, dat terugkeer tot de Indische Staatsregeling geen doelmatige voorbereiding zou opleveren tot bevordering van een nieuwe rechtsorde voor Indonesië. De besluiten van de conferentie te Den Pasar, waarop de Staat Oost-Indonesië werd ingesteld, de overeenkomst van Linggadjati, waarbij in het bijzonder de verhouding tot de Republiek Indonesia regeling vond, het West-Borneo-Statuut, waarbij West-Borneo als een op zich zelf staand gebied met eigen bestuur werd erkend, en de voorstellen van de Commissie-Generaal van 27 Mei 1947, leggen dan ook op andere wijze de grondslag voor een nieuwe staatkundige ordening.

   Het Overgangsbesluit zal niet gemist kunnen worden zo lang de feitelijke omstandigheden onvoldoende grond zullen hebben opgeleverd om daarop nieuwe wettelijke voorzieningen voor de overgangstijd vast te stellen.

2. In verband met het voorgaande, waaruit reeds volgt, dat een terugkeer tot de Indische Staatsregeling niet in uitzicht kan worden gesteld, moet worden opgemerkt, dat herstel a. zowel van de goedkeuring van de Indische begroting, aanvullingsbegroting en slot der rekening bij de wet, b. als van de Raad van Indië, van bovengeschetste ontwikkeling te sterk zou afwijken en dus door ondergetekende niet kan worden bevorderd.

3. In verband met de tijdsomstandigheden en het langzaam herstel van het financieel administratie-apparaat in Nederlandsch-Indië kon voor 1946 geen Indische begroting worden opgesteld, waarom volstaan moest worden met voor dat dienstjaar de begroting voor 1942 als richtsnoer te nemen.

De begroting voor 1947 is nog niet vastgesteld, daar een herziening van verschillende ramingscijfers wenselijk is gebleken.

Ondergetekende is bereid die begroting, na goedkeuring door de Kroon, aan de Staten-Generaal ter kennisneming over te leggen, zomede om de voorlopige cijfers betreffende de inkomsten en uitgaven van Nederlandsch-Indië over het dienstjaar 1946, nadat die hier te lande zullen zijn ontvangen, ter kennis van de Staten-Generaal te brengen.

9) Prof. Mr. J. A. van Hamel, Vaderlandsche Voetsporen.

10) t.a.p. blz. 42.

11) Dr. J. C. Westerman: Vreemden over Indië. Een bloemlezing van getuigenissen van buitenlandsche schrijvers over Nederlandsch-Indië 1946.

12) Vertaling: Het welzijn en de ontwikkeling van deze volken vormen een heilige taak der beschaving.

13) Vertaling: volken nog niet in staat zichzelf te leiden in de bijzonder moeilijke omstandigheden van de moderne wereld.

14) De officieele Engelsche tekst luidt als volgt:

„Members of the United Nations which have or assume responsibilities for the administration of territories whose peoples have not yet atteined a full measure of self-government recognise the principe that the interests of the inhabitants of these territories are paramount and accept as a sacred trust the obligation to promote to the utmost within the system of international peace and security established by the present Charter the well-being of the inhabitants of these territories and to this end —

a. to ensure with due respect for the culture of the peoples concerned, their political, economic, social and educational advancement, their just treatment and their protection against abuses;
b. to develop self-government, to take due account of the political aspirations of the peoples and to assist them in the progressive development of their free political institutions according to the particular circumstances of each territory and its peoples and their varying stages of advancement;
c. to further international peace and security.

15) Binnerts, Mr. C.: „Alles in orde Heren....!"; Amsterdam 1947.
Boer, D. W. N. de: Wat iedereen weten moet met betrekking tot het verband tussen de „Groot Aziatische gemeenschappelijke welvaartssfeer" en het extremistische standpunt van Soekarno c.s.; Den Haag 1946.

Brandt, Willem: Binnen Japansch prikkeldraad; Amsterdam 1946.
Brandt, Willem: De gele terreur; Deventer 1946.
Brendel, G.: Van „incident" in China tot en met capitulatie van Japan; Zutphen 1945.
Brugmans, Dr. H.: S.O.S. Siam; Den Haag 1946.
Brunner, Mr. R. J.: Handhaving van orde en tucht onder de Nederlandsche krijgsgevangenen te Singapore van 12 December 1942 — 15 Augustus 1945; Singapore 1947.
Colijn, A. W.: Japan en het extremisme; Den Haag1946.
Elias, Mr. W. H. J.: Indië onder Japanse hiel; Deventer 1946.
Engers, J. F.: Indië in de branding. De geallieerde wereld over de toekomst van Nederlandsch-Indië van Pearl Harbour tot Hollandia; New York 1945.
Franks, H. G.: Oerwoudstrijders onder onze driekleur; Amsterdam, Brussel, Londen, New York 1946-1947.
Graeff, e.a., Jhr. Mr. A. C. D. de: Van vriend tot vijand; Amsterdam-Brussel 1945.
Grift, C. v. d.: Vier maanden onder de Jappen op Java en mijn ontsnapping; Den Haag 1946.
Hooykaas-van Leeuwen Boomkamp: Vrouwenkamp op Java; Amsterdam-Batavia 1946.
Jong, E. v. Zijll de: The Netherlands East Indies and Japan; New York 1942.
Korteweg, Kapt. J.: De 1000 van Amahai (Ceram); 1945.
Linde, Johan de: Anonè.... De Europeesche gemeenschap gedurende de Japanse bezettingstijd; Rotterdam 1946.
Linden, D. A. van der: Totdat de atoombom viel; Utrecht 1946.
Luyckx, Ko: Het verbluffende kamp; Den Haag 1946.
Mekkelholt, Ap. Vic. Mgr. De. H.: Kort verslag over de interneringstijd van de missionarissen van Zuid-Sumatra, geschreven Palembang October 1945.
Missionarissen v. h. H. Hart: „Om Indië". Het rijksgebied onder vreemde vlag; Mei 1945.
Missionarissen v. h. H. Hart: Sober relaas van de ervaringen in hun missies van het Oosten tijdens de oorlogsjaren; November 1945.
Mook, Dr. J. H. van: Nederlandsch-Indië onder Japanse bezetting; Londen 1944.
Mook, Dr. J. H. van: The Netherlands Indies and Japan; Londen 1944.
Mook, Dr. J. H. van: Nederlandsch-Indië en Japan. — Hun betrekkingen in 1940-1941; Londen 1945.
Nederlandsch-Indische Regeringspubliciteitsdienst: Ons aandeel in den strijd tegen Japan; Melbourne 1945.

Neilen, M.: Japanse kampen; Sittard 1946.
Netherlands Government Information Bureau: A Decade of Japanses underground activities in Netherlands East Indies; Londen 1942.
Porte, H.: De Gele Hel; Rotterdam 1946.
Quispel, H. V.: Nederlandsch-Indië in den tweeden wereldoorlog; Londen-Amsterdam 1945.
Rijkhoek, D.: De gele mierenplaag; Amsterdam 1946.
Sprang, Alfr. v.: Doodenkamp Ambarawa; Amsterdam 1946.
Straelen, S. V. D. - H. van: Terug uit de Japanse internering; Amsterdam 1945.

16) Overgenomen in de Wereldspiegel van Januari 1947.

17) Hiermede zijn bedoeld de acht door ons bezette steden met eenig land daarom heen.

18) Jhr. Tjarda van Starkenborgh Stachouwer werd op 16 October 1945 op zijn verzoek ontslagen, omdat hij zich niet vereenigen kon met de te volgen politiek ten aanzien van Indië. Zijn advies kwam in het kort hierop neer: „Eerst orde en veiligheid en daarna praten." De Regeering verkoos praten in een chaotischen toestand.

19) „De conferentie te Malino spreekt als haar overtuiging uit, dat een nauwkeurig omschreven tijdsduur van samenwerking binnen het Koninkrijk noodzakelijk is ten einde de Vereenigde Staten van Indonesië in staat te stellen op staatkundig, economisch, sociaal en cultureel gebied die organisatie tot stand te brengen en zich die onmisbare apparatuur te verschaffen, welke voor de Vereenigde Staten van Indonesië de mogelijkheid zullen scheppen in volle vrijheid de zelfstandige beslissing te nemen omtrent de voortzetting van de betrekkingen tusschen Nederland en Indonesië."

„Terwijl een deel der conferentie een tijdsduur van vijf jaar voldoende acht en een ander deel het mogelijk oordeelt, dat die termijn tot ten hoogste 10 jaren zal worden verlengd, stellen de overige delegaties zich op het standpunt, dat deze tijdsduur op de Rijksconferentie zal worden vastgesteld."

(Kamerstukken 1946-1947-341, blz. 14.)

20) „Malino maakt historie", blz. 51 (uitgave van den Regeeringsvoorlichtingsdienst).

21) Mr. C. C. van Helsdingen Sr. „Cri de Coeur" blz. 24/25.

22) idem blz. 25

23) idem blz. 26

24) idem blz. 18

25) Artikel 2 van de ordonnantie betreffende de voorloopige organisatie van de Negara Oost-Indonesië, gedaan te Den Passar op 24 December 1946 luidt als volgt:

(1) Aan den staat Oost-Indonesië worden door het Land al die overheidsrechten en overheidsbevoegdheden overgedragen, welke dezen staat in staat moeten stellen zich op den kortst mogelijken termijn te kunnen vormen tot een staat van zoodanige organisatie en bevoegdheden, dat hij op volstrekt gelijken voet, met welken anderen samenstellenden staat ook, zijn plaats zal kunnen innemen in de geprojecteerde Vereenigde Staten van Indonesië, met dien verstande, dat aan vorenbedoelde overgang van bevoegdheid tevens verbonden is, dat de staat de daaruit voortvloeiende verplichtingen op zich neemt.
(2) De overdracht van bevoegdheid, als bedoeld in lid 1, wordt alleen beperkt door de noodzaak, dat thans geen bevoegdheidsoverdracht plaats heeft, welke in het kader van den voorgenomen staatkundigen opbouw weder ongedaan zou moeten worden gemaakt in verband met de taakverzorging door de Vereenigde Staten van Indonesië en de Nederlandsch-Indonesische Unie.
(3) Onder voorbehoud van de beslissingen, welke zullen worden genomen bij de instelling van de Vereenigde Staten van Indonesië, stemt de staat Oost-Indonesië er in verband met het gestelde in het vorige artikellid mee in, dat de overheidsbevoegdheden met betrekking tot de na te noemen onderwerpen voorloopig door het Land zullen worden verzorgd, behoudens daarin na nader overleg en bij gemeenschappelijk besluit aan te brengen wijziging, en behoudens de bevoegdheid van het Land om daarbij medewerking van den staat te verzoeken:

a. buitenlandsche betrekkingen, verplichtingen tegenover buitenlandsche overheden, alsmede in het algemeen alle onderwerpen, welke nauw verband houden met de verhouding tot het buitenland;
b. landsverdediging, met inbegrip van regeling en afkondiging van den staat van oorlog en beleg;
c. gratie, amnestie en abolitie;
d. regelingen inzake nationaliteit, onderdaanschap en ingezetenschap;
e. immigratie en emigratie;
f. regelingen inzake auteursrecht en industrieelen eigendom;
g. wetenschappelijke instellingen;
h. verzamelingen van statistisch materiaal van algemeen belang;
i. sociale voorzieningen van algemeen karakter;
j. het hoogste rechtscollege;
k. regeling van het burgerlijk recht en het handelsrecht, voorzoover deze in aanmerking komen voor centrale regeling, hetzij wegens algemeene handelsbelangen of om andere economische redenen, hetzij wegens hun bijzondere beteekenis voor belangrijke bevolkingsbestanddeelen, die als zoodanig niet in een bepaalden staat thuis hooren;
l. kadaster;
m. munt, geld- en bankwezen, zoomede deviezenregelingen;
n. vennootschapsbelasting;
o. vermogens- en couponbelasting;
p. inkomstenbelasting, voorzoover betreft een bij nader overleg te bepalen gedeelte;
q. invoer en uitvoer naar het buitenland, inclusief in- en uitvoerrechten;
r. accijnzen;
s. zegelrecht;

t. monopoliën;
u. hooger onderwijs, met inbegrip van richtlijnen omtrent de opleidingen, die toegang geven tot de examens, en het civiel effect van de diploma's van het hooger onderwijs;
v. herstel van rechtsverkeer;
w. vergoeding van oorlogsschade;
x. politie, speciaal in dienst gesteld ten behoeve van de behartiging van federaal verzorgde belangen;
y. kolonisatie, behoudens dat niet door het Land eenzijdig kan worden beschikt over de eigendommen van den staat;
z. binnenlandsche reispassen en legitimatiekaarten;
aa. richtlijnen inzake de voorlichting, den radio-omroep en het toezicht op den invoer en de vertooning van films;
bb. richtlijnen nopens de wetgeving op het gebied van zakelijke rechten op den grond, zoomede nopens het boschbeheer;
cc. afweer van besmettelijke ziekten;
dd. handel, nijverheid, landbouw, boschwezen, veeteelt, visscherij en andere economische aangelegenheden, voor zoover betrekking hebbende op verhoudingen tot het buitenland of tot een anderen staat;
ee. verkeer, voor zoover van ruimer belang dan voor den staat alleen, inclusief bebakening en kustverlichting;
ff. luchtvaart en meteorologie;
gg. topografie en hydrografie;
hh. toezicht op zee;
ii. havens en rivieren, opengesteld voor de internationale scheepvaart, zoomede de benoodigde baggerwerken;
jj. post, telegraaf en telefoon;
kk. mijnbouw;
ll. wetgeving inzake waterkracht en electriciteit, alsmede aanleg exploitatie van groote waterkrachtwerken;
mm. ijkwezen.

(4) Indien met betrekking tot een van de onderwerpen, genoemd in lid 3 van dit artikel, nog geen regeling door het Land heeft plaatsgevonden, is de staat bevoegd de regeling daarvan ter hand te nemen, met dien verstande, dat de regeling van den staat vervalt, zoodra en voor zoover het Land dit onderwerp regelt.
(5) De overdracht van bevoegdheid heeft plaats in een zoo snel tempo, als de staat zelf gewenscht acht en zulks met inachtneming van de desbetreffende overgangsbepalingen, welke zijn vermeld in hoofdstuk II van deze regeling.

26) No. D. 65 BESLUIT van 23 December 1943, houdende vaststelling van het Overgangsbesluit Algemeen Bestuur Nederlandsch-Indië.

Wij, WILHELMINA, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz.,
Op voordracht van Onze Ministers enz.....
Overwegende, dat het gewenscht is het algemeen bestuur van Nederlandsch-Indië wederom afzonderlijk te organiseeren en te vestigen in de nabijheid van genoemd gebiedsdeel, mede ter voorbereiding van den feitelijken terugkeer onder het grondwettig gezag van het door den vijand bezette Staatsgebied;

Gelet op Ons besluit van 6 Mei 1942 (Staatsblad No. C. 39), houdende een tijdelijke voorziening van het

algemeen bestuur in Nederlandsch-Indië; Ons besluit van 5 Juni d.a.v. (Staatsblad No. C. 44), houdende instelling van een Raad van Bijstand voor Nederlandsch-Indische Zaken en dat van 2 September d.a.v. (Staatsblad No. C. 51), houdende vaststelling van tijdelijke regelen omtrent de begrooting van Nederlandsch-Indië;

Den Buitengewonen Raad van Advies gehoord;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

1. Voor zoolang het Algemeen Bestuur van Nederlandsch-Indië niet door den Gouverneur-Generaal kan worden uitgeoefend, wordt dit bestuur in Onzen naam overeenkomstig de bepalingen van dit Besluit uitgeoefend door den Luitenant-Gouverneur-Generaal. Wij bepalen de plaats waar deze zijn taak als zoodanig uitoefent.
2. De Luitenant-Gouverneur-Generaal handelt met inachtneming van Onze aanwijzingen. Hij is wegens de uitoefening van zijn ambt aan Ons verantwoordelijk. Hij verstrekt te dier zake aan den Minister van Koloniën alle verlangde inlichtingen.
3. Behoudens het bepaalde bij dit Besluit en bij de artikelen 3 en 4 van Ons besluit van 6 Mei 1942 (Staatsblad No. C 39) heeft de Luitenant-Gouverneur-Generaal alle bevoegdheden en rusten op hem alle plichten door de Grondwet en de Indische Staatsregeling aan den Gouverneur-Generaal toegekend en opgelegd.
4. De Luitenant-Gouverneur-Generaal is in geval van noodzaak bevoegd bij de verzorging van de onderwerpen, de inwendige aangelegenheden van Nederlandsch-Indië betreffende, af te wijken van de bepalingen der Indische Staatsregeling, alsmede van andere bestaande wettelijke regelingen op dat gebiedsdeel betrekking hebbende, met uitzondering van dit besluit. Hij geeft van zoodanige afwijkingen kennis aan den Minister van Koloniën.

Artikel 2.

1. De Luitenant-Gouverneur-Generaal is, bij ontstentenis van den Raad van Nederlandsch-Indië en van den Volksraad, bevoegd ordonnanties ter regeling van de inwendige aangelegenheden van Nederlandsch-Indië vast te stellen in overeenstemming met den Raad van Departementshoofden.
2. Bij gebreke van overeenstemming, als in het vorige lid bedoeld, is artikel 90 van de Indische Staatsregeling van overeenkomstige toepassing.
3. De Luitenant-Gouverneur-Generaal is bevoegd voor de uitoefening van de in het eerste lid bedoelde taak in den Raad van Departementshoofden mede te doen zitting nemen ten hoogste acht buitengewone leden.
4. In het formulier van afkondiging van ordonnanties wordt in stede van „den Raad van Nederlandsch-Indië gehoord en in overeenstemming met den Volksraad", gelezen „in overeenstemming met den Raad van Departementshoofden."
5. In het geval bedoeld in het tweede lid van dit artikel wordt in het formulier van afkondiging in stede van het in het vorige lid bedoelde, opgenomen „gelet op artikel 2 van het Overgangsbesluit Algemeen Bestuur Nederlandsch-Indië".

Artikel 3.

1. De Luitenant-Gouverneur-Generaal stelt de algemeene begrooting van Nederlandsch-Indië zoomede de aanvullingsbegrootingen en het slot der rekeningen vast in overeenstemming met den Raad van Departementshoofden. In gevallen, waarin overeenstemming niet wordt bereikt, geschiedt de vaststelling door Ons.
2. Wanneer een uitgaaf zoo dringend noodzakelijk is, dat daarmede niet kan worden gewacht op vaststelling door Ons, is de Luitenant-Gouverneur-Generaal bevoegd om haar, in afwachting van die vaststelling bij een met redenen omkleed besluit te bevelen.
3. De begrooting, de aanvullingsbegrootingen en het slot der rekeningen behoeven goedkeuring door Ons. In afwachting van de goedkeuring strekken de door den Luitenant-Gouverneur-Generaal vastgestelde begrooting en aanvullingsbegrootingen tot grondslag van het beheer.

Artikel 4.

Artikel 16 van de Indische Comptabiliteitswet 1925, bepalende dat regelingen tot invoering, wijziging, verlaging of afschaffing van belastingen of tot opheffing van eenig ander middel van inkomst, niet in werking treden vóórdat daarop bij de begrooting is gerekend, wordt buiten werking gesteld.

Artikel 5.

1. De begrooting bestaat uit afdeelingen. Elke afdeeling betreft niet meer dan één Departement.
2. Iedere afdeeling is gesplitst in twee hoofdstukken, t.w.:
   Hoofdstuk I Uitgaven.
   Hoofdstuk II Middelen.
3. De onderverdeeling der hoofdstukken in posten en van deze artikelen en subartikelen en in personeele, materieele en kapitaalsuitgaven geschiedt overigens zooveel mogelijk in overeenstemming met de daaromtrent bestaande voorschriften.
4. De posten worden voor zooveel noodig gesplitst in twee titels, onderscheidenlijk den gewonen dienst (Titel G.D.) en den buitengewonen dienst (Titel B.D.) betreffende.

Artikel 6.

Voor het beheer van geldmiddelen en eigendommen van Nederlandsch-Indië, welke zich bevinden buiten dat gebiedsdeel, kan de Luitenant-Gouverneur-Generaal gedelegeerden aanwijzen, die namens hem en volgens door hem te stellen regelen kunnen beschikken over de daarvoor in aanmerking komende begrootingscredieten.

Artikel 7.

De contrôle op het beheer van de geldmiddelen en eigendommen van Nederlandsch-Indië wordt uitgeoefend door de Buitengewone Algemeene Rekenkamer te Londen.

Artikel 8.

1. Behoudens het bepaalde in dit besluit vindt de Indische Comptabiliteitswet 1925 op het in de vorige artikelen bedoeld beheer en de contrôle op dat beheer toepassing voor zoover zulks met de feitelijke omstandigheden vereenigbaar is.

2. Aanvullende en wijzigende voorschriften kunnen bij ordonnantie worden vastgesteld.

Artikel 9.

Dit besluit kan worden aangehaald als „Overgangsbesluit Algemeen Bestuur Nederlandsch-Indië". Het treedt in werking met ingang van een nader door Ons te bepalen dag. Op dat tijdstip vervallen de artikelen 2 en 6 van Ons besluit van 6 Mei 1942 (Staatsblad No. C 39), alsmede Ons besluit van 5 Juni 1942 (Staatsblad No. C 44) en dat van 2 September 1942 (Staatsblad No. C 51).

Onze Minister van Koloniën is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het Staatsblad zal worden geplaatst.

Londen, den 23sten December 1943.

WILHELMINA.

27) (No. D. 66) BESLUIT van 23 December 1943, houdende vaststelling van het Overgangsbesluit Indische Staatsregeling.

Wij WILHELMINA, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.
Op voordracht van Onze Ministers enz....
Overwegende dat, zoolang de oorlogsomstandigheden in den weg staan aan de volledige toepassing van de Grondwet en de Wet op de Staatsinrichting van Nederlandsch-Indië, zekere tijdelijke voorzieningen noodig zijn ten einde een goede organisatie van bestuur, wetgeving en rechtspraak te verzekeren, het herstel van de volkswelvaart en de aangevangen voorbereiding van staatkundige en maatschappelijke hervormingen binnen Rijksverband zooveel mogelijk te bevorderen;

Den Buitengewonen Raad van Advies gehoord;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

1. Voor zoolang het algemeen bestuur in Nederlandsch-Indië niet kan worden uitgeoefend door den Gouverneur-Generaal, wordt in het Onzen naam uitgeoefend door den Luitenant-Gouverneur-Generaal.
2. De Luitenant-Gouverneur-Generaal heeft alle bevoegdheden en verplichtingen, in de Grondwet, de Indische Staatsregeling en andere wettelijke regelingen omschreven met betrekking tot den Gouverneur-Generaal, voor zoover bij dit besluit niet anders is bepaald.
3. Zoodra het algemeen bestuur weder wordt uitgeoefend door den Gouverneur-Generaal, gelden voor den Gouverneur-Generaal de bijzondere bevoegdheden in dit besluit omschreven met betrekking tot den Luitenant-Gouverneur-Generaal.

Artikel 2.

1. Zoolang de Raad van Nederlandsch-Indië niet in staat is zijn taak en bevoegdheden als omschreven in de Indische Staatsregeling, uit te oefenen, raadpleegt de Luitenant-Gouverneur-Generaal den Raad van Departementshoofden omtrent de onderwerpen ter zake waarvan de Indische Staatsregeling den Gouverneur-Generaal tot raadpleging van den Raad van Nederlandsch-Indië verplicht.
2. Wanneer de Raad van Departementshoofden door den Luitenant-Gouverneur-Generaal is gehoord, wordt daarvan melding gemaakt in den aanhef der besluiten.
3. Door Ons wordt bepaald, wie de bevoegdheden van den Vice-President van den Raad van Nederlandsch-Indië waarneemt, zoolang de Vice-President zijn taak niet uitoefent.
4. Wij behouden Ons voor boven het in de Indische Staatsregeling genoemde aantal leden ten hoogste vier tijdelijke leden van den Raad van Nederlandsch-Indië te benoemen.

Artikel 3.

1. De Luitenant-Gouverneur-Generaal is opperbevelhebber van het Koninklijk Nederlandsch-Indische Leger, met uitzondering van bepaalde, in het volgend lid van dit artikel genoemde, deelen.
2. Onverminderd het bepaalde in het derde lid van artikel 1 der Indische Staatsregeling en behoudens het vermelde in het derde lid van dit artikel berust, zoolang dit door Ons noodzakelijk wordt geacht, en in afwijking van de artikelen 31 en 32 van genoemde Staatsregeling, het opperbevel over de in Nederlandsch-Indië aanwezige deelen van de Koninklijke Marine en van de Koninklijke Landmacht, zoomede over die deelen van het Koninklijke Nederlandsch-Indische Leger, welke deelnemen aan de krijgsverrichtingen in den bondgenootschappelijken oorlog, bij den door Ons aangewezen opperbevelhebber of opperbevelhebbers.
3. Voor de uitoefening van het algemeen bestuur van Nederlandsch-Indië kunnen door Ons deelen van de Koninklijke Marine en van de Koninklijke Landmacht ter beschikking worden gesteld. Het opperbevel over die deelen berust bij den Luitenant-Gouverneur-Generaal.
4. Het in de vorige leden bedoelde opperbevel laat onverlet de bestaande administratieve betrekkingen der betrokken weermachtsonderdeelen tot andere gezaghebbenden.

Artikel 4.

1. Zoodra het wettig gezag over eenig deel van het grondgebied van Nederlandsch-Indië weder kan worden uitgeoefend, zijn in dat gebied de algemeene verordeningen voorzien in de Indische Staatsregeling, wederom van toepassing tenzij bij ordonnantie anders wordt bepaald.
2. De Luitenant-Gouverneur-Generaal wijdt zijn bijzondere aandacht aan het spoedig herstel van de in de Indische Staatsregeling aan de ingezetenen toegekende waarborgen omtrent de vrijheid van persoon en goed, de vrijheid van godsdienst, de vrijheid van drukpers, het recht van vereeniging en vergadering en andere grondrechten.
3. De Luitenant-Gouverneur-Generaal wijdt er zijn bijzondere aandacht aan, dat geen onderscheid wordt gemaakt tusschen verschillende bevolkingsgroepen, anders dan op grond van hun bijzondere behoeften.

Artikel 5.

1. Bij of krachtens ordonnantie wordt, ook voorzoover betreft onderwerpen, welke krachtens de Grondwet zijn voorbehouden aan regeling bij wet of algemeenen maatregel van bestuur, vastgesteld welke tijdens de vijandelijke bezetting ingevoerde regelingen en getroffen voorzieningen geacht moeten worden geheel of gedeeltelijk nietig te zijn, dan wel geheel of gedeeltelijk zullen worden gehandhaafd met nadere bepaling voor zooveel noodig van de rechtsgevolgen van zoodanige nietigverklaring of handhaving.
2. Inzonderheid worden zoo spoedig mogelijk ongedaan gemaakt de gevolgen van tijdens de vijandelijke bezetting getroffen voorzieningen, als bedoeld in het eerste lid van dit artikel, welke in strijd zijn met:
   a. de territoriale eenheid van het grondgebied van Nederlandsch-Indië;
   b. het beginsel, dat de Indonesische bevolking blijft gesteld onder de onmiddellijke leiding van hare eigen door de Regeering erkende of benoemde Hoofden (artikel 118 der Indische Staatsregeling);
   c. het beginsel dat de rechten van de Indonesische bevolking op den grond worden geëerbiedigd en iedere verkoop of andere wijze van overdracht van deze rechten op den grond aan niet-Inlanders nietig is (artikel 51 der Indische Staatsregeling en Kroonordonnantie van 4 Augustus 1875, Staatsblad No. 179);
   d. het beginsel dat alle Nederlandsche onderdanen, ongeacht hun landaard, benoembaar zijn tot alle burgerlijke betrekkingen (ordonnantie van 14 November 1930, Staatsblad no. 401);
   e. het beginsel dat het onderwijs voorwerp is van de aanhoudende zorg van den Gouverneur-Generaal en dat de inrichting van het openbaar onderwijs wordt geregeld met eerbiediging van ieders Godsdienstige begrippen (artikel 179 der Indische Staatsregeling);
   f. het beginsel dat alle tusschenkomst van de Regeering in zaken van justitie, niet bij de Indische Staatsregeling toegestaan, is verboden.

Artikel 6.

1. Ter vertegenwoordiging van de ingezetenen wordt, zoo spoedig de omstandigheden dit naar Ons oordeel toelaten, samengesteld een Tijdelijke Volksraad, die met inachtneming van het in dit besluit bepaalde de bevoegdheden en de taak van den Volksraad met betrekking tot de wetgeving, tot de begrooting, tot het slot der rekening en het aangaan van geldleeningen uitoefent, zoolang de Volksraad nog niet zijn taak kan hervatten.
2. De Tijdelijke Volksraad bestaat uit een lid, tevens Voorzitter, en ten minste 15 en ten hoogste 30 leden.
3. De Luitenant-Gouverneur-Generaal benoemt het lid, tevens Voorzitter, en de leden en neemt daarbij in acht, dat de verschillende groepen der ingezetenen zoo spoedig en zooveel mogelijk in den raad zullen zijn vertegenwoordigd.
4. Het lid tevens Voorzitter en de leden worden telkens voor een tijdvak van een jaar benoemd, en bij tusschentijdsche benoeming, voor den verderen duur van het loopende zittingsjaar.
5. Lid van den Tijdelijken Volksraad kunnen alleen zijn zij, die ingevolge artikel 55 van de Indische Staatsregeling lid van den Volksraad kunnen zijn. Van de leden zal ten minste

drie vijfde gedeelte moeten behooren tot de Indonesische bevolking van Nederlandsch-Indië.
6. De artikelen 56, 57, 58 lid 2, 59, 61 en 67 van de Indische Staatsregeling en de krachtens die artikelen gegeven regelen zijn van overeenkomstige toepassing.

Artikel 7.

1. De Tijdelijke Volksraad houdt zijn vergaderingen ter plaatse, door den Luitenant-Gouverneur-Generaal te bepalen.
2. De vergaderingen zijn openbaar, tenzij minstens vijf leden het sluiten der deuren vorderen, dan wel de Voorzitter het noodig keurt. Over de punten, in besloten vergadering behandeld, kan daarin ook eene beslissing worden genomen.
3. De Raad houdt zijne zittingen, zoo dikwijls de Luitenant-Gouverneur-Generaal dit noodig oordeelt, of minstens een derde der leden, het lid, tevens Voorzitter, niet medegerekend, daartoe hun wensch te kennen geven.
4. De artikelen 63, 64, 66 en 68 van de Indische Staatsregeling zijn van overeenkomstige toepassing.

Artikel 8.

De tijdelijke Volksraad kan aan den Luitenant-Gouverneur-Generaal vragen stellen nopens zaken, Nederlandsch-Indië betreffende. Tenzij de hem toevertrouwde belangen zich daartegen verzetten, beantwoordt de Luitenant-Gouverneur-Generaal deze vragen te zijner beoordeeling tenzij schriftelijk, hetzij mondeling of bij monde van een gemachtigde.

Artikel 9.

1. De Luitenant-Gouverneur-Generaal stelt ordonnanties vast in overeenstemming met den Tijdelijken Volksraad.
2. In gevallen waarin overeenstemming niet wordt bereikt, is artikel 90 van de Indische Staatsregeling van overeenkomstige toepassing.

Artikel 10.

1. In het formulier van afkondiging van regeerings-verordeningen wordt in stede van den „Raad van Nederlandsch-Indië gehoord" gelezen „Den Raad van Departementshoofden gehoord".
2. In het formulier van afkondiging van ordonnanties wordt in stede van „Den Raad van Nederlandsch-Indië gehoord en in overeenstemming met den Volksraad" gelezen „Den Raad van Departementshoofden gehoord en in overeenstemming met den Tijdelijken Volksraad".
3. In het geval voorzien in het tweede lid van artikel 9 van dit Besluit wordt in de formulieren bedoeld in het vorige lid in stede van „in overeenstemming met den Tijdelijken Volksraad" gelezen „gelet op artikel 9, lid 2, van het Overgangsbesluit Indische Staatsregeling".
4. Zoodra de Raad van Nederlandsch-Indië onderscheidenlijk de Volksraad weder zijn taak uitoefent, wordt de vermelding van den Raad van Departementshoofden onderscheidenlijk den Tijdelijken Volksraad in de in dit artikel bedoelde formulieren weder vervangen door die van de eerstgenoemde raden.

Artikel 11.

1. De Luitenant-Gouverneur-Generaal stelt de algemeene begrooting en de aanvullingsbegrootingen vast in overeen-

stemming met den Tijdelijken Volksraad. In gevallen, waarin overeenstemming niet wordt bereikt, is artikel 108 van de Indische Staatsregeling van overeenkomstige toepassing.

2. Wanneer een uitgaaf zoo dringend noodzakelijk is, dat daarmede niet kan worden gewacht op vaststelling bij de wet, is de Luitenant-Gouverneur-Generaal bevoegd om haar, in afwachting van die vaststelling, bij een met redenen omkleed besluit te bevelen.
3. De begrooting en de aanvullingsbegrootingen behoeven goedkeuring bij de wet. In afwachting van de goedkeuring strekken de door den Luitenant-Gouverneur-Generaal vastgestelde begrooting en aanvullingsbegrootingen tot grondslag van het beheer.

Artikel 12.

Artikel 16 van de Indische Comptabiliteitswet 1925, bepalende dat regelingen tot invoering, wijziging, verlaging of afschaffing van belastingen of tot opheffing van eenig ander middel van inkomst, niet in werking treden voordat daarop bij de begrooting is gerekend, wordt buiten werking gesteld.

Artikel 13.

1. De begrooting bestaat uit afdeelingen. Elke afdeeling betreft niet meer dan één Departement.
2. Iedere afdeeling is gesplitst in twee hoofdstukken t.w.:

   Hoofdstuk I Uitgaven.
   Hoofdstuk II Middelen.

3. De onderverdeeling der hoofdstukken in posten en van deze artikelen en subartikelen en in personeele, materieele en kapitaalsuitgaven geschiedt overigens zooveel mogelijk in overeenstemming met de daaromtrent bestaande voorschriften.
4. De posten worden voor zooveel noodig gesplitst in twee titels onderscheidenlijk den gewonen dienst (Titel G.D.) en den buitengewonen dienst (Titel B.D.) betreffend.

Artikel 14.

1. De Luitenant-Gouverneur-Generaal bevordert, dat zoo spoedig mogelijk het Hooggerechtshof van Nederlandsch-Indië zijn taak weder uitoefent.
2. Wij behouden Ons voor een tijdelijken president van het Hooggerechtshof te benoemen.
3. Zoolang het Hooggerechtshof nog niet in staat is zijne taak uit te oefenen, zullen bij ordonnantie onder nadere bekrachtiging door de wet, zooveel noodig regelen worden vastgesteld houdende tijdelijke voorziening in deszelfs taak.

Artikel 15.

De tarieven van in-, uit- en doorvoer worden vastgesteld bij ordonnantie onder nadere bekrachtiging door de wet.

Artikel 16.

1. Zoolang de Algemeene Rekenkamer in Nederlandsch-Indië nog niet in staat is hare taak te vervullen, zullen bij ordonnantie, onder nadere bekrachtiging door de wet, voorzieningen worden getroffen voor de contrôle op het geldelijk beheer door een van de Regeering zooveel mogelijk onafhankelijk orgaan.

2. De Indische Comptabiliteitswet 1925 vindt op het beheer en de contrôle op het beheer van geldmiddelen en eigendommen van Nederlandsch-Indië toepassing. Bij ordonnantie kunnen tijdelijke aanvullende en wijzigende voorschriften worden vastgesteld, indien de omstandigheden zulks eischen.

Artikel 17.

1. Dit besluit kan worden aangehaald als „Overgangsbesluit Indische Staatsregeling". Het treedt in werking met ingang van het tijdstip, waarop de wettige Regeering van Nederlandsch-Indië weer op het grondgebied van Nederlandsch-Indië is gevestigd. Wij behouden Ons voor dit tijdstip te bepalen.
2. Op het in het eerste lid bedoelde tijdstip treden buiten werking Ons besluit van 6 Mei 1942 (Staatsblad No. C 39) en het „Overgangsbesluit Algemeen Bestuur Nederlandsch-Indië", behoudens het bepaalde in het volgende lid.
3. Zoolang de in artikel 6 genoemde Tijdelijke Volksraad niet is samengesteld, blijven artikel 2 en het eerste lid van artikel 3 van het „Overgangsbesluit Algemeen Bestuur Nederlandsch-Indië" van kracht met dien verstande, dat in het vijfde lid van genoemd artikel 2 in stede van „gelet op artikel 2 van het Overgangsbesluit Algemeen Bestuur Nederlandsch-Indië "wordt gelezen „Gelet op artikel 17, lid 3, van het Overgangsbesluit Indische Staatsregeling."
4. Nadat de Raad van Nederlandsch-Indië zijn taak heeft hervat, wordt in de formulieren van afkondiging van ordonnanties, welke tot stand komen op de wijze als bedoeld in het vorige lid, van het horen van dien Raad melding gemaakt.
5. Door Ons ingevolge het bepaalde in artikel 6 van Ons besluit van 6 Mei 1942 (Staatsblad No. C 39) vastgestelde regelingen van onderwerpen, de inwendige aangelegenheden van Nederlandsch-Indië betreffende, kunnen bij ordonnantie worden gewijzigd aangevuld, ingetrokken of vervangen.
Onze Minister van Koloniën is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het Staatsblad zal worden geplaatst en zoo spoedig mogelijk in Nederlandsch-Indië zal worden afgekondigd.

Londen, den 23sten December 1943.

WILHELMINA.

28) Deze taak is als volgt omschreven:

a. In de Wet op de instelling van de Commissie-Generaal voor Nederlandsch-Indië (Stbl. 1946 G 233)

Artikel 3.

(1) De Commissie-Generaal neemt Onze instructie en Onze aanwijzingen in acht bij de uitvoering van hare opdracht.
(2) Deze betreffen in het bijzonder de opdracht der Commissie-Generaal terzake van:
(a) de voorbereiding van een nieuwe staatkundige ordening voor Nederlandsch-Indië en in verband daarmede van de Rijksconferentie;
(b) besprekingen met van ouds bestaande en met nieuw gevormde staatkundige organisaties zoomede met vertegenwoordigers van de verschillende volkeren en bevolkingsgroepen, betrekking hebbende op de vestiging van de toekomstige staatkundige verhoudingen binnen het Koninkrijk;

(c) aanrakingen met vertegenwoordigers van volkenrechtelijke organisaties en bevriende Mogendheden.

Artikel 4.

Alvorens hun ambt te aanvaarden, leggen de benoemde Commissarissen-Generaal in Onze handen, of in die van Onzen Minister van Overzeesche Gebiedsdeelen, daartoe door Ons gemachtigd, den navolgenden eed (verklaring en belofte) af:

„Ik zweer (beloof) dat ik de Koningin gehoorzaam en getrouw zal zijn;
Ik zweer (beloof) getrouwheid aan de Grondwet van het Koninkrijk der Nederlanden en de wetten;
Ik zweer (beloof), dat ik om tot Commissaris-Generaal voor Nederlandsch-Indië benoemd te worden directelijk of indirectelijk, aan geene personen, hetzij in of buiten de Regeering van het Koninkrijk, onder wat naam of voorwendsel ook, eenige giften of gaven beloofd of gegeven heb, noch beloven of geven zal;
Ik zweer (beloof) dat ik, om iets in dit Staatsambt te doen of te laten, van niemand hoegenaamd eenige beloften of geschenken aannemen zal, directelijk of indirectelijk;
Ik zweer (beloof) dat ik in het belang van het Koninkrijk in het algemeen en dat van Nederlandsch-Indië in het bijzonder bij de uitvoering van mijn taak steeds voor oogen zal houden, en dat ik mij in alles zoo zal gedragen zooals een braaf en eerlijk Commissaris-Generaal betaamt;
„Zoo waarlijk helpe mij God Almachtig!"
(„Dat verklaar en beloof ik!")

b. in de aanvankelijke geheime Instructie van de Commissie-Generaal vastgesteld bij K.B. van 13 September 1946 No. 111, gepubliceerd 5 December 1946.

van de taak der Commissie-Generaal.

14.

Ter bevordering van de voorbereiding van een nieuwe rechtsorde voor Nederlandsch-Indië dragen Wij de Commissie-Generaal op:
1) af te wikkelen aanrakingen met vertegenwoordigers van Onze bondgenooten in den tweeden wereldoorlog, welke met de oorlogvoering gepaard gingen, voor zoover dit zich in of nabij Nederlandsch-Indië voltrekt;
2) waar noodig aanrakingen met volkenrechtelijke organisaties en met vertegenwoordigers van bevriende mogendheden op te nemen, wanneer het een onderwerp betreft, hetwelk in het bijzonder Nederlandsch-Indië aangaat, daarbij evenwel rekening houdende met het feit, dat het diplomatiek contact tusschen het Koninkrijk en bedoelde organisaties en mogendheden berust bij de daarvoor over en weer bestaande diplomatieke vertegenwoordigingen;
3) mede te werken aan de voorbereiding van een nieuwe staatkundige ordening voor Nederlandsch-Indië, in het bijzonder door besprekingen te voeren en waar noodig afspraken te maken met van ouds bestaande en met nieuw gevormde staatkundige organisaties en met vertegenwoordigers van de verschillende volkeren en bevolkingsgroepen, voor zoover het Opperbestuur en de Nederlandsche wetgever hiervoor mede verantwoordelijk zijn;
4) voor te bereiden de Rijksconferentie, waarop in onderling overleg tusschen vertegenwoordigers uit alle rijksdeelen de hervorming van het Staatsbestel van het geheele Koninkrijk zal worden overwogen;

5) mede ervoor te waken, dat de grondrechten van de verschillende volkeren en bevolkingsgroepen van Nederlandsch-Indië worden gewaarborgd en dat op cultureel, sociaal, economisch en financieel gebied en op het gebied der defensie ook de belangen van de andere Rijksdeelen, van het Koninkrijk als geheel en van de internationale samenleving beschermd en behartigd worden;
6) na te gaan, welke belangen bij een omzetting van de oude Rijkseenheid in een op den grondslag van een vrijwillig aanvaard volledig deelgenootschap gevestigden meer federatieven staatsbouw gemeenschappelijk door middel van Rijksorganen behartigd zullen moeten worden en de verzorging daarvan voor te bereiden.

15.

Bij de vervulling van haar opdracht gaat de Commissie uit:

a) volkenrechtelijk: van het Handvest der Vereenigde Naties en van de met de Geallieerden aangegane overeenkomsten;
b) staatsrechtelijk: van de Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden en de daarop steunende wetgeving;
c) staatkundig van:
   1. de Koninklijke rede van 7 December 1942;
   2. de Regeeringsverklaring van 10 Februari 1946;
   3. de Troonrede van 23 Juli 1946;
   4. de aide-mémoire van 6 Augustus 1946; en
   5. het Regeeringsbeleid, schriftelijk en mondeling uiteengezet bij de behandeling in de Staten-Generaal van het wetsontwerp tot instelling der Commissie-Generaal.

16.

Daarvan uitgaande laat de Commissie zich leiden door deze richtlijnen:

1. de nieuwe rechtsorde, welke zij voorbereidt, zal eenerzijds moeten passen bij de omstandigheden, zooals de tweede wereldoorlog die elders in de wereld, in het bijzonder elders in Azië, heeft geschapen, zal anderzijds Nederlands roeping overzee, met name ten aanzien van de Indonesische volkeren, moeten erkennen;
2. de vernieuwing van de samenwerking van de Nederlandsche en Indonesische volkeren en de andere bevolkingsgroepen van Nederlandsch-Indië zal op de eerste plaats de instemming van de vertegenwoordigers der Indonesische volkeren, alsmede die van de andere bevolkingsgroepen moeten verwerven;
3. de vaststelling van wat de Commissie afspreekt en voorbereidt zal vervolgens van de samenwerking van Nederlandsche Regeering en Staten-Generaal afhankelijk zijn.

17.

In gevallen van ernstige twijfel over de beteekenis van uitgangspunt en richtlijnen raadpleegt de Commissie Onzen Minister.
Indien uitgangspunt en richtlijnen niet houdbaar mochten blijken of niet tot een overeenkomst mochten kunnen leiden, verzoekt zij om verduidelijking, wijziging of aanvulling der instructie.

18.

De Commissie bouwt voort op de Malino-conferentie en bevordert het welslagen van de bijeenkomst te Pangkal Pinang.

19.

De Commissie bevordert de hervatting van besprekingen met vertegenwoordigers van de nieuw gevormde staatkundige organisatie, welke zich aandient als de Republiek Indonesia. In geval van ernstigen twijfel omtrent de aanvaardbaarheid van bepaalde vertegenwoordigers raadpleegt zij Onzen Minister.

29) De „Nieuwsgier" (Batavia) van 5 December 1946.

30) Deze motie is onderteekend door Romme, van der Goes van Naters, Schouten, Tilanus, Bierema, Zandt, Ruys de Beerenbrouck (Kamerstukken 1946/47 367).

31) Kamerstukken 1946/1947 — 300 blz. 15.

32) Wij lezen in de soldatenkrant van de Tijger-brigade te Semarang d.d. 16 November 1946 onder de rubriek „Gezelschapsspelen" het navolgende:

CHERIBONNETJE.
Benoodigd: 1 Haven
2 bootjes.

De spelers zijn verdeeld in twee groepen, een groep van drie, die we het comité noemen, een groep van zes, verdeeld in een bootploeg en een landploeg. Als het spel begint komt het comité uit zee gevaren en vaart de bootploeg haar tegemoet.
als de booten langszij liggen vraagt de bootploeg of het comité wil overstappen. Dit vaart een eindje terug en overlegt en komt dan weerom: neen, we gaan met ons eigen bootje.
Dan moet het comité probeeren aan den kant te komen en de bootploeg verhindert dit door telkens in den weg te varen.
Als het comité er dan in slaagt dicht genoeg aan den kant te komen, springen twee man in het water en zwemmen naar den kant, om aan den leider van de landploeg te vragen of ze met hun bootje mogen landen. Nu moet de landploeg verhinderen, dat zij bij hun leider komen door hen op hun vingers te trappen, als ze hun hand aan den kademuur slaan, en hen weer in zee te duwen.
Als één van het Comité aan land komt moet de landploeg stoppen. De leider geeft dan verlof om in de haven te komen. Dan zwemmen de twee weer terug en klimmen weer in de boot om dan triomfantelijk te worden ontvangen, voorzoover ze in hun natte pakje nog toonbaar zijn.
Het comité kan het gemakkelijkst starten van een grootere boot, die een eindje van den wal ligt. Het personeel van deze boot mag zich echter in geen geval met het spel bemoeien om incidenten te voorkomen.
Het publiek mag alleen maar lachen.

33) ONTWERP-OVEREENKOMST

De Nederlandsche Regeering,
ten deze vertegenwoordigd door de Commissie-Generaal
en
de Regeering van de Republiek Indonesië,
ten deze vertegenwoordigd door de Indonesische delegatie,

het oprechte verlangen koesterend de goede betrekkingen tusschen de volkeren van Nederland en Indonesië te verzekeren in nieuwe vormen van vrijwillige samenwerking, welke de beste waarborgen bieden voor een goede en krachtige ontwikkeling van beide landen in de toekomst, en die het mogelijk maken de relatie tusschen beide volkeren op nieuwe grondslagen te vestigen;

spreken het navolgende af en zullen deze overeenkomst op den kortst mogelijken termijn aan de goedkeuring van de volksvertegenwoordigingen onderwerpen:

Artikel 1.

De Nederlandsche regeering erkent de regeering van de Republiek Indonesië als de facto uitoefenende het gezag over Java, Madoera en Sumatra. De door de geallieerde of Nederlandsche troepen bezette gebieden zullen geleidelijk, door wederzijdsche samenwerking, in het republikeinsche gebied worden ingevoegd. Hiertoe zal aanstonds een aanvang worden gemaakt met de noodige maatregelen zoodat, uiterlijk op het tijdstip in artikel 12 genoemd, de invoeging zal zijn voltooid.

Artikel 2.

De Nederlandsche regeering en de regeering van de Republiek werken samen tot de spoedige vestiging van een souvereinen, democratischen staat op federatieven grondslag, genaamd de Vereenigde Staten van Indonesië.

Artikel 3.

De Vereenigde Staten van Indonesië zullen omvatten het geheele grondgebied van Nederlandsch-Indië, met dien verstande, dat, indien de bevolking van eenig gebiedsdeel, ook na overleg met de overige gebiedsdeelen, langs democratischen weg te kennen geeft niet of nog niet tot de Vereenigde Staten van Indonesië te willen toetreden, voor dat gebiedsdeel een bijzondere verhouding tot deze Staten en het Koninkrijk der Nederlanden in het leven kan worden geroepen.

Artikel 4.

1) Samenstellende staten van de Vereenigde Staten van Indonesië zullen zijn de Republiek, Borneo en de Groote Oost, onverminderd het recht van de bevolking van eenig gebiedsdeel om langs democratischen weg te kennen te geven, dat zij haar plaats in de Vereenigde Staten van Indonesië op anderen voet geregeld wenscht te zien.
2) Onverminderd het bepaalde in artikel 3 en in het eerste lid van dit artikel, kunnen de Vereenigde Staten van Indonesië een bijzondere regeling treffen ten aanzien van het grondgebied van haar hoofdstad.

Artikel 5.

1) De Grondwet van de Vereenigde Staten van Indonesië zal worden vastgesteld door een constitueerende vergadering,

die zal zijn samengesteld uit de op democratische wijze aangewezen vertegenwoordigers van de Republiek en van andere toekomstige deelgenooten der Vereenigde Staten met inachtneming van het bepaalde in het volgend lid van dit artikel.

2) Partijen zullen in overleg treden omtrent de wijze van deelneming aan deze constitueerende vergadering door de Republiek, door de niet tot het gezagsgebied van de Republiek behoorende gebiedsdeelen en door de niet of onvoldoende vertegenwoordigde bevolkingsgroepen, een en ander met inachtneming van de onderscheiden verantwoordelijkheid van de Nederlandsche regeering en van de regeering van de Republiek.

Artikel 6.

1) De Nederlandsche regeering en de regeering van de Republiek zullen ter behartiging van de gemeenschappelijke belangen van Nederland en Indonesië samenwerken tot de vorming van een Nederlandsch-Indonesische Unie, waardoor het Koninkrijk der Nederlanden, omvattende Nederland, Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao wordt omgezet in genoemde Unie, bestaande eenerzijds uit het Koninkrijk der Nederlanden, omvattende Nederland, Suriname en Curaçao, en anderzijds de Vereenigde Staten van Indonesië.
2) Het vorenstaande laat onverkort de mogelijkheid tot nadere regeling van de verhouding tusschen Nederland, Suriname en Curaçao.

Artikel 7.

1) Ter behartiging van de in het voorgaande artikel genoemde belangen zal de Nederlandsch-Indonesische Unie beschikken over eigen organen.
2) Deze organen zullen worden samengesteld door de regeeringen van het Koninkrijk der Nederlanden en van de Vereenigde Staten van Indonesië, eventueel mede door de volksvertegenwoordigingen dier landen.
3) Als gemeenschappelijke belangen zullen worden aangemerkt samenwerking inzake buitenlandsche betrekkingen, defensie en, voorzoover noodig, financiën, alsmede nopens onderwerpen van economischen en cultureelen aard.

Artikel 8.

Aan het hoofd van de Nederlandsch-Indonesische Unie staat de Koning der Nederlanden. De besluiten ter behartiging van de gemeenschappelijke belangen zullen door de organen der Unie worden genomen in naam des Konings.

Artikel 9.

Ter behartiging van de belangen van de Vereenigde Staten van Indonesië in Nederland en van het Koninkrijk der Nederlanden in Indonesië zullen door de onderscheiden regeeringen Hooge Commissarissen worden benoemd.

Artikel 10.

Het Statuut van de Nederlandsch-Indonesische Unie zal voorts onder meer bepalingen bevatten over:

a. de verzekering van de rechten van beide partijen jegens elkander en de waarborgen voor de nakoming hunner onderlinge verplichtingen;
b. de wederzijdsche uitoefening van het staatsburgerschap door Nederlandsche en Indonesische staatsburgers;
c. een regeling houdende voorziening voor het geval in de organen der Unie geen overeenstemming kan worden verkregen;
d. een regeling van de wijze, waarop en de voorwaarden waaronder de organen van het Koninkrijk der Nederlanden bijstand zullen verleenen aan de Vereenigde Staten van Indonesië, zoolang deze niet of onvoldoende over eigen organen beschikken;
e. de verzekering in beide deelen van de Unie van de fundamenteele menschelijke rechten en vrijheden, waarnaar ook het Handvast der Vereenigde Naties verwijst.

Artikel 11.

1) Het Statuut zal worden ontworpen door een conferentie tusschen vertegenwoordigers van het Koninkrijk der Nederlanden en van de toekomstige Vereenigde Staten van Indonesië;
2) Het Statuut treedt in werking na goedkeuring door de onderscheiden volksvertegenwoordigingen.

Artikel 12.

De Nederlandsche regeering en de regeering van de Republiek zullen ernaar streven, dat de vestiging van de Vereenigde Staten van Indonesië en van de Nederlandsch-Indonesische Unie haar beslag krijgt vóór 1 Januari 1949.

Artikel 13.

De Nederlandsche regeering zal onmiddellijk stappen nemen opdat, na de totstandkoming van de Nederlandsch-Indonesische Unie, de Vereenigde Staten van Indonesië als lid van de organisatie der Vereenigde Naties worden toegelaten.

Artikel 14.

De regeering van de Republiek erkent de aanspraken van alle niet-Indonesiërs op herstel in hun rechten en teruggave van hun goederen, voor zoover deze worden uitgeoefend of zich bevinden in het gebied, waarover zij de facto gezag uitoefent. Een gemengde commissie zal worden ingesteld om dit herstel of deze teruggave te bewerkstelligen.

Artikel 15.

Ten einde de Indische regeering te hervormen op zoodanige wijze, dat zij in haar samenstelling en werkwijze zoo goed mogelijk aansluit op de erkenning van de Republiek en op de ontworpen staatsrechtelijke structuur, zal de Nederlandsche regeering bevorderen, dat aanstonds wettelijke maatregelen worden getroffen om, in afwachting van de totstandkoming der Vereenigde Staten van Indonesië en der Nederlandsch-Indonesische Unie, de staats- en volkenrechterlijke positie van het Koninkrijk der Nederlanden daarop te laten aansluiten.

Artikel 16.

Aanstonds na het tot stand komen van deze overeenkomst zullen beide partijen overgaan tot vermindering van de troepensterkte aan beide zijden. Zij zullen in overleg treden omtrent de mate en het tempo van deze vermindering en omtrent de samenwerking op militair gebied.

Artikel 17.

1) Voor de in deze overeenkomst beoogde samenwerking tusschen de Nederlandsche regeering en de regeering der Republiek zal een organisatie in het leven worden geroepen, bestaande uit een door elk van beide regeeringen aan te wijzen delegatie met een gemeenschappelijk secretariaat.
2) De Nederlandsche regeering en de regeering der Republiek zullen alle geschillen, welke naar aanleiding van deze overeenkomst mochten rijzen en die niet door partijen in onderling overleg in een conferentie tusschen genoemde delegaties tot een oplossing kunnen worden gebracht, door arbitrage doen beslechten. In dat geval zal die conferentie worden aangevuld met een door de genoemde delegaties in onderling overleg of, mocht dit overleg geen resultaat opleveren, door den Voorzitter van het Internationale Hof van Justitie te benoemen Voorzitter van andere nationaliteit met beslissende stem.

SLOTBEPALING.

Deze overeenkomst wordt opgesteld in het Nederlandsch en in het Indonesisch. Beide teksten hebben gelijk gezag.

Batavia, 15 November 1946.

34) „Linggadjati" Rijksuitgeverij 1946 blz. 32.

35) idem blz. 32.

36) Woordelijk zeide de Minister het volgende (Handelingen 1946/1947 blz. 1006, 2de kolom):

„Het wil mij nl. voorkomen, Mijnheer de President, dat het toch een volstrekt natuurlijke zaak is, dat deze 17 artikelen waarin het akkoord werd omschreven, moesten worden voorzien, alvorens de Regeering dit product van Indische spanning in de parlementaire sfeer hier te lande kon brengen, van een toelichting van de Commissie-Generaal en vervolgens van een verklaring van de Regeering. Even natuurlijk is het, Mijnheer de President, dat die overeenkomst van 17 artikelen en die toelichting en die verklaring als één geheel moeten worden gezien, waarbij dan uiteraard de verklaring van de Regeering prioriteit geniet, omdat naar de opstelling van de overeenkomst namens de Nederlandsche Regeering een overeenkomst zou worden aangegaan. Het wil mij dan ook voorkomen, Mijnheer de President, dat eenerzijds het niet geheel redelijk is, zooals, meen ik, de geachte afgevaardigde de heer Hoogcarspel heeft gedaan, te verlangen, dat de Regeering zou teekenen, los van de toelichting en de verklaring, alleen de 17 artikelen. Men kan toch kwalijk

van de Nederlandsche Regeering verlangen, dat zij iets teekent, zich tot iets verbindt, ook al is het een politieke overeenkomst, zonder dat voor haar ten duidelijkste vaststaat, waartoe zij zich verbindt.

Aan de andere zijde geef ik volkomen toe — het is o.a. door de geachte afgevaardigden de heeren Romme en Bruins Slot gezegd —, dat vóór de onderteekening zal moeten vaststaan, dat ook de wederpartij de toelichting en de Regeeringsverklaring aanvaardt en natuurlijk eventueel — zooals de geachte afgevaardigde de heer Palar heeft gezegd — ook harerzijds zal kunnen bijdragen tot het juist begrip van wat is overeengekomen, en dat het goed zal zijn, ook zonder — als ik het zoo mag typeeren — in juristerij te vervallen, dat bij de onderteekening duidelijk moet blijken, dat men niet alleen de 17 artikelen onderteekent, maar die onderteekent, zooals de toelichting en de Regeeringsverklaring ze bedoelen. Men kan zich indenken, dat men dit — gelijk den geachten afgevaardigde den heer Romme voor oogen staat — nog op het stuk vermeldt; men zou zich ook kunnen indenken — en daartoe helt op het oogenblik de Regeering over —, dat men aan de onderteekening een briefwisseling laat voorafgaan tusschen de beide delegaties, waarin de beteekenis van de toelichting en de Regeeringsverklaring onverbrekelijk samenhangende met de ontwerp-overeenkomst, wordt beschreven en de overeenkomst wordt besloten. Bij de onderteekening zou dan naar die briefwisseling kunnen worden verwezen."

36a) Woordelijk zei de Heer van der Goes van Naters: Handelingen Tweede Kamer 1947/1948 blz. 244 1ste kolom, vergadering 11-11'47.

„Mijnheer de Voorzitter! In een ontzettend actueel boek — het gaat over Palestina — maakt Arthur Koestler deze opmerking: „Time is a dimension of polities, and idialist always forget to richon with this dimension".
Vele idealisten maken zich ook nu weer aan die misrekening schuldig, zoowel aan mijn zijde, als aan de overkant. Want de misrekening geschiedt naar twee kanten! Wij hebben ons misrekend, toen het akkoord van Linggadjati geteekend werd: het eerste akkoord van vrijwillige samenwerking tusschen Oost en West, als men de Philippijnen uitschakelt. Wij hebben gedacht dat het met de onderteekening ook perfect werd. Dat was juridisch wel het geval, maar de uitvoerbaarheid, de werkbaarheid liet zich niet — nog niet — synchroniseeren. En thans moeten wij — in uiterst onaangename omstandigheden — wachten op die eene onmisbare factor: op de tijd."

37) Deze motie luidt als volgt:

De Kamer,

Overwegende, dat de Regeering terecht haar beleid erop richt, om, met overwinning van de zoowel hier te lande als in Indonesië heerschende vertrouwenscrisis, een duurzaam samengaan van Indonesië en Nederland op den grondslag van de beginselen der Koninklijke rede van 7 December 1942 te verwezenlijken;

Overwegende, dat de regeering hiertoe dienstig acht het aangaan, met vertegenwoordigers van de regeering der Republiek Indonesië, van een wederzijdsche verbindtenis, met inachtne-

ming der geldende Grondwet, tot niets meer of anders dan wat volgens de door de Commissie-Generaal opgestelde toelichting te Linggadjati is overeengekomen met onverkorte inachtneming van de regeeringsverklaring van 10 December 1946 en van de aanvullende regeeringsverklaring van 19 December 1946;
van oordeel, dat deze wederzijdsche verbintenis, bij juiste uitvoering daarvan, inderdaad de mogelijkheid opent, om het noodzakelijk duurzame samengaan tusschen Nederland en Indonesië op den grondslag van de beginselen der Koninklijke Rede te verwezenlijken; vereenigt zich met het ten deze door de regeering voorgenomen beleid;
en gaat over tot de orde van den dag.

ROMME, VAN DER GOES VAN NATERS.

38) Deze motie luidt als volgt:

De Kamer,

kennis genomen hebbende van de schriftelijke en mondelinge toelichtingen op de ontwerp-overeenkomst van Linggadjati;

Overwegende,

dat in de Regeeringsverklaring van 10 Mei 1941 en van 7 December 1942, uitgesproken bij monde van H.M. de Koningin, is toegezegd, dat aan de volkeren van Nederland, Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao de gelegenheid zal worden gegeven om gezamenlijk te overleggen over een voor de veranderde omstandigheden passenden bouw van het Koninkrijk en zijn deelen;

dat aan deze plechtige toezegging in het belang van het geheele Koninkrijk naar letter en geest uitvoering behoort te worden gegeven, in het bijzonder omdat dit de eenige wijze is, welke een waarlijk democratischen opzet waarborgt met betrekking tot de voorbereiding van de reconstructie van het Koninkrijk;

dat de genoemde ontwerp-overeenkomst van Linggadjati in zoodanige mate prejudicieert op het overleg in de Rijksconferentie, dat aan de voormelde toezegging in feite niet, althans slechts zeer bezwaarlijk zou kunnen worden voldaan;

spreekt als haar meening uit, dat thans allereerst aan die toezegging uitvoering behoort te worden gegeven door de bijeenroeping van eene Rijksconferentie, waarin vertegenwoordigers van de tot het Koninkrijk behoorende volkeren in vrijheid kunnen beraadslagen over den nieuwen bouw van het Koninkrijk;

noodigt de Regeering uit ten spoedigste over te gaan tot de bijeenroeping van die conferentie,

en gaat over tot de orde van den dag.

SCHOUTEN
TILANUS
BIEREMA
ZANDT
DE WILDE

39) De belangrijkste passages uit het door S.S. onderteekende artikel van „Het Inzicht" van 29 Januari 1947 luiden als volgt:

Uitstel van de onderteekening?

Duidelijk standpunt van de Regeering der Republiek.

„Het communiqué van het republikeinsche kabinet laat geen twijfel meer over, wat betreft de bevoegdheid van de Indonesische delegatie met betrekking tot de overeenkomst en de beteekenis, die er aan gehecht moet worden. Immers duidelijk staat er, dat het kabinet de delegatie blijvend machtigt om de overeenkomst van Linggadjati te onderteekenen en wel uitsluitend op grond van de artikelen in de tekst, geparafeerd op 15 November 1946 en de uitleg in de notulen, alsmede officieele correspondenties met de delegatie der Nederlandsche regeering, zonder gebonden te zijn door hetgeen besproken of verklaard is, binnen of buitenslands, buiten het officieele contact tusschen de beide delegaties....

COMPROMISSEN

De Nederlanders hebben Linggadjati aanvaard, echter gebaseerd op de toelichting van de Commissie-Generaal met de onverkorte inachtneming van de verklaring van Minister Jonkman op 10 December en de aanvullende van 19 December 1946....

Toen de Commissie-Generaal de zaak voor haar regeering bracht, scheen het, dat de laatste geschrokken was van de omvang van de genomen stap en de komende veranderingen. Indien dit zonder meer meegedeeld zou worden aan de Kamers, zouden de gevolgen catastrophaal zijn. Daarom kwam men tot de oplossing, dat de Commissie-Generaal een memorie van toelichting zou opstellen, waarin de notulen uitputtend verwerkt moesten worden, waardoor men zich tot op zekere hoogte hield aan wat er was overeengekomen in Indonesië, terwijl Minister Jonkman een regeeringsverklaring zou afleggen die de ware beteekenis Linggadjati moest uithollen om de overeenkomst aanvaardbaar te maken voor de oppositie. Toen ondanks deze manoeuvre de tegenpartij nog te sterk bleek te zijn, moest men verder gaan met uithollen van de ware overeenkomst, die dan zijn uiting vond in de rede van Jonkman van 19 December, waarom hij verklaarde, dat zijn verklaring prioriteit moest genieten....

(Tweede compromis).

Toen het zoover was, zette de regeering de partijen, waarop zij kon steunen aan het werk. Romme als leider van de Katholieke fractie en van der Goes van Naters als die van de Partij van den Arbeid, staken hun hoofden bij elkaar en kwamen met een motie te voorschijn, die Linggadjati verklaarde inmiddels de regeeringsverklaring en de memorie van toelichting van de Commissie-Generaal en natuurlijk ook de notulen. Hoe dit met elkaar moest rijmen is ons een raadsel. Maar zoo is met het derde compromis, dat gebouwd is op het tweede en dit laatste weer op het eerste de ontwerpovereenkomst aanvaard. Met dit bedrog in dubbelen zin, zelfbedrog en bedrog t.o.v. de andere partij, gaf Nederland zichzelf het voorkomen progressief te zijn....

Voor ons is het een raadsel hoe de Commissie-Generaal zich nu in den gang van zaken kon schikken, daar ze toch precies op de hoogte was van de opvattingen, die de Indonesische delegatie omtrent de overeenkomst koesterde en dus de groote moeilijkheden kon voorzien, die zouden rijzen bij haar terugkomst in Indonesië....

Uit het vorenstaande is duidelijk gebleken de weifelachtige houding van de Commissie-Generaal, zoowel als die van de Nederlandsche regeering. Het zou karaktervoller zijn, wanneer zij een kabinetscrisis durfden riskeeren door de zaak zooals zij is bloot te leggen en het Nederlandsche volk zonder verbloeming te confronteeren met den waren toestand van zaken en daarmede de goede zaak en de waarheid te dienen."

40) In zijn op 12 October 1947 voor de VARA gehouden radiorede zeide Schermerhorn:

„Ik meen nog altijd, dat de schepping van de souvereine vereenigde staten van Indonesië — maar die dan ook werkelijk souverein zijn zonder achterdeurtjes — gebouwd met een volstrekt vrijwillig aanvaarden en van Indonesische zijde gevraagden bijstand, de eerste stap moet zijn. Pas indien dat door ons innerlijk kan worden aanvaard, zal de vereeniging in de Nederlandsch-Indonesische Unie reëele beteekenis hebben en wat anders zijn dan een juk, dat het Indonesische volk zal probeeren kwijt te raken."

(In het hier gestelde, blijft niets meer over van het Rommiaansche aangekleede Linggadjati, dat nog uitgaat van „een duurzaam samengaan van Indonesië en Nederland op den grondslag van de beginselen der Koninklijke Rede van 7 December 1942" en van een wederzijdsche verbintenis met inachtneming der geldende Grondwet, tot niets meer of anders dan wat volgens de door de Commissie-Generaal opgestelde toelichting plus regeeringsverklaring van 10 December en van 19 December 1946).

41) Nota betreffende de uitvoering van de overeenkomst van Linggadjati (Kamerstukken 1946/1947 — 475).

Aan deze nota wordt het volgende ontleend, waarbij zooveel mogelijk de officieele bewoordingen zijn gebruikt:

„In deze nota geeft de C.-G. een overzicht van haar denkbeelden en voorstellen en gaat daarbij ervan uit dat de Nederlandsche Regeering deze overeenkomst van Linggadjati beschouwt als de vaste grondslag van haar beleid met betrekking tot Indonesië.

Dit sluit in, dat zij meent te mogen verlangen, dat de Regeering der Republiek zich eveneens aan dezen grondslag houdt en daarmee strijdige maatregelen achterwege laat, of ongedaan maakt. Door het teekenen van de overeenkomst is de bestaansreden van het bestand van 14 October 1946 vervallen, aangezien deze overeenkomst niet strookt met de toestand, waarin de vijandelijkheden alleen maar zijn opgeschort. Daarom zullen gezamenlijke maatregelen genomen moeten worden tegen gewelddaden tegen de bezette deelen van Java, Sumatra en de Malino-gebieden.

Verder gaat de C.-G. ervan uit, dat Linggadjati tot doel heeft een zoo spoedig mogelijke vorming van de V.S. van Indonesië als souvereine staat, in samenwerking verbonden met het Koninkrijk der Nederlanden door de op te richten Nederlandsch-Indonesische Unie.

Gedurende den overgangstijd blijft de souvereiniteit van het Koninkrijk de jure gehandhaafd, doch behoort de Indische Regeering aan de nieuwe verhoudingen te worden aangepast.

De bij de nota overlegde voorstellen omvatten:

1. De eerste uitvoering van artikel 15 van de overeenkomst van Linggadjati met betrekking tot de hervorming van de Indische Regeering tot een centraal apparaat van de toekomstige federatie en de oprichting van organen voor samenwerking met het Opperbestuur in Nederland.
2. De regeling van de buitenlandsche betrekkingen en de voorbereiding van de vorming van een buitenlandschen dienst voor de toekomstige V.S. van Indonesië.
3. De militaire samenwerking met betrekking tot het volledig staken van vijandelijkheden, het herstel van recht en veiligheid, de opbouw van de defensie voor Indonesië en de vermindering van de troepensterkten.
4. De regeling van de belangrijkste economische vraagstukken met name die, welke betrekking hebben op het buitenlandsche handelsverkeer, de deviezencontrôle, de voedselvoorziening en het herstel van recht voor niet-Indonesiërs ten aanzien van hun bedrijven en bezittingen in republikeinsch gebied.
5. De regeling van de verhouding tot en de samenwerking met de niet tot de republiek behoorende deelen van Indonesië en van de inpassing van de bezette gebieden op Java en Sumatra in het republikeinsch territoir een en ander met inachtneming van artt. 3 en 5 van de overeenkomst van Linggadjati.

Aan de hierboven vermelde hoofdpunten ontbreekt nog de deugdelijke regeling van het geldwezen, van de financieele verhouding tusschen Indonesië en Nederland. Het spreekt vanzelf dat een dergelijke regeling een onafwijsbare voorwaarde is voor de goede uitvoering van de overeenkomst van Linggadjati.

Essentieele wijzigingen van deze voorstellen is niet mogelijk zonder de uitvoering van de overeenkomst in gevaar te brengen of practisch onmogelijk te maken. De C.-G. meent te mogen verlangen, dat door de republikeinsche delegatie binnen 14 dagen een antwoord op deze voorstellen zal worden gegeven.

Mocht dit antwoord afwijzend of onbevredigend zijn, dan ziet zij geen mogelijkheid om de besprekingen voort te zetten en zal zij de vraag, wat verder te gebeuren staat moeten voorleggen aan de Nederlandsche Regeering."

42) Zie hierover uitvoerig het artikel van Prof. Gerretson: „Ook Linggadjati losgelaten", in Nieuw Nederland van 4 Juli 1947.

43) Het volledige antwoord is te vinden in de Kamerstukken 1946/1947 — 475.

44) Kamerstukken 1946/1947 — 475.

45) Deze opzet is als volgt:

„Doelstelling van zoodanige militaire actie van politioneelen aard zou zijn: het opheffen van het onhoudbaar karakter van

den noodtoestand — het scheppen van betere voorwaarden ter uitvoering van het staatkundig beginselprogram van Linggadjati, desnoods zonder medewerking van de wederpartij bij die overeenkomst — en het streven daarna, samenwerking ook met de Republiek in federatief verband mogelijk te maken."
(Handelingen Tweede Kamer 1946/1947, blz. 2105.)

46) Ten bewijze van hetgeen hier werd betoogd moge het volgende worden aangehaald uit de Regeeringsverklaring van 23 September 1947 (Handelingen Tweede Kamer 1947/1948 blz. 13):

„De beweging stelde zich ten doel, een einde te maken aan den onhoudbaren noodtoestand **binnen de toenmalige demarcatielijnen."**

„De Regeering hoopte door het opheffen van dezen onhoudbaren toestand, door het **veilig stellen van belangrijke economische objecten en streken,** door het verleenen van bijstand aan die bevolkingsgroepen, die daarom vroegen en door beëindiging van terreur en gewelddaden in de te bezetten gebieden, **betere voorwaarden te scheppen voor de uitvoering van het staatkundig beginselprogram,** neergelegd in de overeenkomst van Linggadjati".

Een dergelijk ingrijpen mocht tot niets anders dienen dan om het onhoudbare karakter van den toestand op te heffen. Zeker zou het **niet ten doel mogen hebben de vernietiging van de republiek zelf.** „De vertraging, die het oprukken hier en daar ondervond was niet het gevolg van hevige gevechten, doch van **het aanbrengen van hindernissen, ondermijningen en vernielingen"** (waartoe de republiek in staat was door het lange getreuzel). (noot v. d. schrijver).

„Onze troepen hebben slechts zelden een redelijk werkend gezagsapparaat aangetroffen. Veelal vonden zij de **bevolking gebukt onder willekeur en terreur.** „Op 26 Juli seinde de Lt. Gouverneur-Generaal, dat de actie in verschillende gebieden reeds was voltooid en in de overige **in het begin van Augustus zou kunnen worden beëindigd.**

„De uitnoodiging van den Veiligheidsraad om het vuren te doen staken kwam op een oogenblik, waarop Nederland het doel van zijn politioneele actie **vrijwel** had bereikt. In den nacht van 4 op 5 Augustus werd het gevraagde bevel gegeven en de politioneele actie beëindigd."

„Aanvankelijk konden onze troepen zonder veel tegenstand hun opdrachten vervullen.... De bevolking kwam hen, behoudens op enkele plaatsen waar zij een passieve houding aannam, **met welwillendheid tegemoet,** als voorboden van een uiteindelijk herstel van welvaart en **welbekende** orde."

„Deze, aanvankelijk gunstige, ontwikkeling werd echter door de **Republiek doorkruist door een ophitsende propaganda en een terreur die paal noch perk scheen te kennen."**

„Gedurende de politioneele actie hadden zich reeds vele **afschuwwekkende tafereelen afgespeeld,** met name tegen de Chineesche bevolkingsgroep. Gedwongen tot terugtocht hebben ongeregelde benden op groote schaal voor de komst der Nederlandsche troepen **de bezittingen der Chineezen geplunderd en in brand gestoken en de eigenaren verdreven, mishandeld en vermoord."**

„Teekenend ook voor de wijze, waarop de Regeering de Republiek de Nederlandsche politioneele actie beantwoordde is de toepassing van de politiek der verschroeide aarde, die doordat er **reeds in Mei mee werd aangevangen** (waarom toen niet ingegrepen! Noot v. d. schrijver) **zeer omvangrijke** en niet op militaire gronden te verantwoorden **vernietiging van economische goederen** ten gevolge had."

„Allerlei belangrijke ondernemingen en fabrieken, electrische centrales, de Witte Kruis Kolonie bij Salatiga, het wetenschappelijk internationaal vermaarde Proefstation in Oost-Java met zijn waardevolle bibliotheek, alsmede een belangrijk deel der stad Malang, gingen in vlammen op."

„Sedert 5 Augustus, de dag, waarop de vijandelijkheden zouden worden gestaakt, hebben de Republikeinsche benden **bijna 1400 aanvallen** op de Nederlandsche troepen gepleegd, niet slechts langs de nieuwe grenslijnen, doch ook **diep in de bevrijde gebieden,** soms zelfs **binnen de oude demarcatielijnen."**

„Mag het verwondering wekken, dat zich een onredelijke **angst van de bevolking** en de bestuurders in Oost- en West-Java en in de nieuwe ontsloten gebieden van Sumatra meester maakte? Een angst, die werd gevoed door **fluistercampagnes,** volgens welke de Nederlanders zich spoedig gedwongen zouden zien terug te trekken binnen de oude demarcatielijnen, zoo niet Java en Sumatra geheel aan hun lot over te laten."

47) Alleen de van Sumatra gestolen rubber, wordt getaxeerd op 80.000 ton met een waarde van rond 80 millioen gulden.

48) Deze resolutie, die met 8 stemmen wordt aangenomen, luidt als volgt:

„De Veiligheidsraad met bezorgdheid den voortgang vindende vijandelijkheden tusschen de strijdkrachten van Nederland en de Republiek Indonesië vaststellend, maant de partijen aan:
a. onmiddellijk de vijandelijkheden te staken en
b. hun geschillen langs den weg van arbitrage of door andere vreedzame middelen te regelen en den Veiligheidsraad op de hoogte te houden omtrent de vordering van de regeling hiervan."

49) Voor stemden Amerika, Engeland, Frankrijk en België. Tegen stemde Polen, doch doordat Rusland, China, Columbia, Brazilië, Syrië en Australië zich van stemming onthielden, kon geen meerderheid worden verkregen.

50) In zijn brief van 3 Augustus aan den Voorzitter van den V.R. schrijft van Kleffens:

„Hoewel de Nederlandsche Regeering bij haar meening blijft, dat de Veiligheidsraad in het onderhavige geval geen jurisdictie heeft, begrijpt zij volkomen de wensch van den Raad om aan het gebruik der wapenen een einde te zien komen....
De gezichtspunten, welke den Veiligheidsraad ertoe geleid hebben om op beide partijen een beroep te doen in ernstige overweging genomen hebbende, heeft de Nederlandsche Re-

geering den Lt. Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië opdracht gegeven om met de republikeinsche autoriteiten in contact te treden ten einde aan beide zijden tot een volledige staking der gevechtshandelingen te komen."

51) In de regeeringsverklaring van 23 September 1947 (Handelingen Tweede Kamerzitting 1947/1948 blz. 14) zegt Minister Beel:

„Het eindresultaat van de behandeling der Indonesische kwestie in den Veiligheidsraad heeft aangetoond, dat Nederland met deze voorstellen een constructieve bijdrage tot een aanvaardbare oplossing van de moeilijkheden heeft geleverd (!!). In de resoluties, die ten slotte door den Raad werden aangenomen, vindt men — met eenige wijzigingen — in groote trekken de Nederlandsche voorstellen terug."

52) Minister Beel zegt hierover in zijn Regeeringsverklaring van 23 September 1947 (Handelingen blz. 14, 2de kolom):

„Nederland huldigde het standpunt, dat de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor recht en veiligheid in Indonesië bij Nederland berust en dat krachtens het handvest de Veiligheidsraad niet bevoegd is te treden in een conflict tusschen Nederland en de Republiek Indonesia. De Nederlandsche Regeering had dus, in deze lijn voortdenkend, de behandeling in den Veiligheidsraad kunnen ignoreeren en haar weg kunnen kiezen zonder rekening te houden met wat men in Lake Success over deze interne aangelegenheid van het Koninkrijk zou besluiten. Daarmede zou Nederland echter den schijn op zich genomen hebben, zijn verleden als paladijn voor de gedachte der internationale rechtsorde en internationale samenwerking te verloochenen.

53) In een in Tarrytown (U.S.A.) op 19 September 1947 gehouden rede en sprekende over de organisatie van het werk der Vereenigde Naties, behandelde van Kleffens in hoofdzaak drie vragen: Is zij onpartijdig; is zij doeltreffend; kunnen de kleinere mogendheden er veilig hun belangen aan toevertrouwen. Alle drie vragen werden ontkennend beantwoord. Meer in het bijzonder over de Indonesische kwestie zei hij, dat deze werd behandeld op een manier, die partijdig was, ten nadeele van Nederland. (Ontleend aan Keesing's Historisch Archief, pag. 7326.)

54) In een in den nacht van 4 op 5 September 1947 voor de Nationale Amerikaansche radio-omroep gehouden rede, zegt van Mook:

„Wij noch eenige fatsoenlijke Indonesiër wenschen dat dit land, dat een voorbeeld placht te vormen van een eerlijk en behoorlijk bewind en van een goede reputatie in de geheele wereld, het voorbeeld blijft van politiek gekonkel, verwarring en terrorisme, dat het thans geworden is."

Hij had er aan toe kunnen voegen, dank zij de verbeeldingskracht van Schermerhorn, de stuwpolitiek van Logemann, Jonkman en zichzelf. Uit deze verklaring kan tevens blijken, dat aan de zoo verfoeide „koloniale" verhoudingen van vroeger een beetje minder fouten kleefden en dat deze heel wat dragelijker waren dan de „progressieve" politiek van thans.

55) De Chineesch-Australische resolutie houdt in (verkort):

1. dat de V.R. met voldoening kennis neemt van de stappen, die beide partijen hebben gedaan om te voldoen aan de resolutie van 1 Augustus (staking der vijandelijkheden).
2. dat de V.R. met voldoening kennis neemt van de verklaring der Nederlandsche Regeering, waarin zij nogmaals haar bedoeling te kennen geeft een federatie van souvereine democratisch beheerde Vereenigde Staten van Indonesia tot stand te brengen.
3. dat de Nederlandsche Regeering van plan is de in Batavia gestationneerde beroepsconsuls onverwijld te verzoeken een gemeenschappelijk rapport bij den Raad in te dienen over de huidige situatie in de Republiek Indonesië.
4. De V.R. neemt er nota van, dat de regeering van de Indonesische Republiek den Raad heeft verzocht een commissie van waarnemers te benoemen.
5. De V.R. verzoekt de regeeringen, die lid zijn van den V.R. en beroepsconsuls in Batavia hebben, dezen opdracht te geven gezamenlijk rapporten voor te bereiden over de situatie, in welke rapporten verslag dient te worden uitgebracht over de nakoming van de bevelen om het vuren te staken, over den toestand in streken, die thans militair bezet zijn.
6. De V.R. verzoekt de regeeringen van Nederland en de Republiek den vertegenwoordigers bedoeld onder 4 alle noodzakelijke faciliteiten te verschaffen.

Deze resolutie is in de vergadering van 25 Augustus aangenomen met 7 stemmen voor, geen tegen en 4 onthoudingen (Rusland, Engeland, Columbia en Polen).

56) De Amerikaansche resolutie luidt als volgt:

„De Veiligheidsraad besluit zijn goede diensten aan te bieden om beide partijen behulpzaam te zijn bij het zoeken naar een oplossing van haar geschil. De Raad verklaart zich bereid indien de partijen zulks verzoeken, een commissie van drie leden uit den Veiligheidsraad te benoemen, waarvan elk der partijen één lid aanwijst en het derde door de twee aldus gekozen leden."

Dit voorstel wordt in de vergadering van 25 Augustus

1947 aangenomen met 8 stemmen voor, geen tegen en 3 onthoudingen (Rusland, Polen, Syrië).

57) Overgenomen uit de radiorede van Van Mook in den nacht van 4 op 5 September gehouden. In deze rede zegt hij verder nog:

> „Haar monetair systeem steunde op een drukkerij die zulke slechte banknoten produceerde, dat vrijwel alle veelvuldige nabootsingen te herkennen zijn aan hun veel beter uiterlijk."
>
> „In een land dat sinds de eerste helft van de vorige eeuw geen hongersnood gekend heeft, breidde de hongersnood zich uit over groote gebieden (desondanks werd door de Indische Regeering niet belet dat 53.000 ton rijst door de republiek naar Britsch-Indië werd uitgevoerd. Noot v. d. schrijver) en slechts jongens met de geweren en de leiders der politieke partijen kregen ruimschoots voedsel en kleeren.
>
> De gewapende benden vermeden den strijd, maar lieten een spoor achter van brandende huizen, vermoorde menschen en verwoeste fabrieken."

58) Ondanks heftig verzet van Van Kleffens besluit de Veiligheidsraad op 12 Augustus de Republiek tot de besprekingen toe te laten. (Tegen stemden: Engeland, Frankrijk en België; vóór stemden: Amerika, Rusland, Polen, India, China, Australië, Columbia en Syrië). In de zitting van 14 Augustus wordt besloten om de Philippijnen aan de beraadslagingen te doen deelnemen, terwijl op dien dag het Belgische voorstel verworpen wordt om Oost-Indonesië en West-Borneo eveneens toe te laten.

59) Men leze de uitstekend gedocumenteerde brochure van Dr. W. K. H. Feuilletau de Bruyn: „Naar de Sovjet-Republiek Indonesië".

60) Dit boekwerk bestaat uit twee deelen: 1 deel tekst en 1 deel foto's. Het is een felle aanklacht tegen de republiek, doch indirect tegen het geheele regeeringsbeleid. In den aanbiedingsbrief, waarmede men het boek van het Departement van Overzeesche Gebiedsdeelen krijgt toegezonden, staat: „Zonder twijfel heeft het geschrift — *niet voor publicatie in dezen vorm bestemd* — zooals het thans is samengesteld, voor nadere oriëntatie zijn waarde."

61) In zijn op 14 September gehouden radiorede zeide Koos Vorrink:

> „Het uitblijven van de verwachte goede resultaten van het beperkte militaire optreden voerde tot een impasse, die het

gevaar van een kabinetscrisis opriep. Uit deze impasse werd Nederland geholpen door het feit, dat de Republiek kans zag het geschil in den Veiligheidsraad aan de orde te stellen."

62) Radiorede van Van Mook van 4-5 September 1947, reeds meerdere malen aangehaald.

63) Uit den open brief van Mr. Slamet aan H.M. de Koningin d.d. 20 December 1945.

Uitgave: Voorlichtingsdienst van het „Nationaal Comité Handhaving Rijkseenheid"
Andries Bickerweg 5 - Den Haag - Telefoon 330295 - Giro 6866

Nationaal Comité Handhaving Rijkseenheid

Voorzitter: Prof. Mr. P. S. GERBRANDY

's-Gravenhage
Andries Bickerweg 5
Telefoon 330295
Postrekening No. 6866
Bankiers:
Van Hoboken & Co.
's-Gravenhage

VOORLICHTINGSDIENST

Geachte Lezer,

De oplossing van het Indische probleem wordt met de dag dringender.
Elk uitstel brengt zowel Nederland als Indië dichter bij de totale ondergang.
Ons doel en streven is dit te voorkomen door in woord en geschrift te getuigen tegen het huidige Indië-beleid en de waarheid over Indië mede te delen.
Ook bijgaande brochure beoogt een betere voorlichting over Indië, als deel van 't Koninkrijk, te geven.
Wij zullen het op hoge prijs stellen Uw oordeel hierover te vernemen, opdat bij een eventuele herdruk dan wel bij 't doen verschijnen van nieuwe brochures daarmede zoveel mogelijk rekening kan worden gehouden.
Mogelijk wilt U aan de verspreiding hiervan medewerken, opdat een zo groot mogelijk deel van het Nederlandse volk van de politieke, economische en culturele toestanden en verhoudingen in Indië op de hoogte komt.
U kunt dit doen door bij ons, per aangehecht bestelbiljet (zie pag. 4), een aantal exemplaren te bestellen en deze zelf te verspreiden, dan wel ons een aantal namen en adressen op te geven om op Uw kosten deze brochure daarheen te zenden.
Mocht U zelf geen personen weten, aan wie U deze brochure zoudt willen toezenden, dan hopen wij, dat

Bestelbiljet

Naam .....

Straatnaam .....

Woonplaats .....

Aan de Voorlichtingsdienst van het „Nationaal Comité Handhaving Rijkseenheid" Andries Bickerweg 5, Den Haag.

U gelieve voor verspreiding te zenden:

- Aan mijn adres ..... ex. van de brochure .....
- Aan ieder der op het door mij hierbijgesloten biljet vermelde adressen voor mijn rekening ..... ex. van de brochure ..... en ..... ex. van de folder .....
- Aan een .....tal nader door U aan te wijzen adressen voor mijn rekening 1 ex. van de brochure(s) ..... en aan een .....tal de folder(s) .....

Het U hiervoor toekomende bedrag groot ..... x ..... + ... x ..... = ƒ ..... wordt heden op Uw girorekening 6866 overgeschreven.

Handtekening:

U door overmaking van een bedrag op onze giorekening ons in staat stelt gratis een exemplaar te doen toekomen aan een aantal personen, voor wie het ons inziens gewenst is, dat zij van de inhoud van dit geschrift kennisnemen.
Ook op deze wijze zoudt U aan de verspreiding kunnen medewerken.
Gaarne Uw kritiek c.q. Uw bestelling tegemoetziende, verblijven wij

met de meeste hoogachting,

NAT. COMITE HANDHAVING RIJKSEENHEID

TE BESTELLEN

Schijnwerpers

op het Indische probleem en het funeste Indië-beleid

Mag op geen enkele leestafel ontbreken

CRISIS DER WAARACHTIGHEID
Dr. J. W. Meyer Ranneft contra Prof. Dr. H. Kraemer ƒ 0.50

NAAR DE SOVJET-REPUBLIEK INDONESIA
door Dr. W. K. H. Feuilletau de Bruyn..... ƒ 0.75

NAAR DEN FINANCIEELEN EN ECONOMISCHEN CHAOS IN NEDERLAND door Dr. W. K. H. Feuilletau de Bruyn ƒ 0.60

HET INDIE-BELEID door N. W. van Hartingsveldt, met een voorwoord van Prof. Mr. P. S. Gerbrandy..... ƒ 0.75

SLAVERNIJ, door Ir. J. Frijling..... ƒ 0.50

TROPISCH NEDERLAND IN ZAKFORMAAT, Serie van 10 deeltjes. Elk deeltje bevat een verhandeling over een Indisch cultuurproduct, resp. Rubber, Suiker, Tabak, Cocos- en Palmolie, Thee, Koffie, Vezelstoffen, Kina, Specerijen, Voedingsgewassen.
De 10 deeltjes tezamen..... ƒ 5.—

„VRIJ", een documentatie over de toestanden na de Japanse capitulatie, met ca. 150 foto's door J. A. Stevens en B. Grevendamme..... ƒ 3.90

HERZIENING VAN DE POLITIEKE EN STAATSRECHTELIJKE STRUCTUUR VAN NEDERLAND EN ZIJN GEBIED OVERZEE NA DE OORLOG
door Dr. W. K. H. Feuilletau de Bruyn..... ƒ 2.90

INDIE'S TOEKOMST (gebonden), door Dr. W. K. H. Feuilletau de Bruyn..... ƒ 3.90

KLARE TAAL, een bundel van alle radiotoespraken contra Linggadjati..... ƒ 0.25

„INDIE EN WIJ", door P. N. Christen..... ƒ 0.50

INDISCHE PEPERTJES. WIST U DAT..., door insiders ƒ 0.25

MELATI EN ROTAN, 64 gedichten van J. F. Kunst en **21 pentekeningen** in kleur van J. Roberti, gedrukt op zwaar oud-Hollands..... ƒ 12.50

VOOR VOORLICHTING IN HET BUITENLAND

REPORT OF THE PARLEMENTARY COMMISSION DUTCH EAST-INDIES (rapport van Poll)..... ƒ 0.75

THE RISING SOVIET STAR OVER INDONESIA, door William F. de Bruyn..... ƒ 0.90

VOOR VERSPREIDING OP GROTE SCHAAL

„HET ROER MOET OM!", fotofolder, betreffende de toestanden in de republikeinse gebieden..... 10 stuks ƒ 0.45

KRITIEK EN PROGRAM (Wij zijn het oneens met Beel, Wat WIJ willen)..... 10 stuks ƒ 0.25

VREES IS EEN SLECHTE RAADGEEFSTER (analyse van het funeste Indië-Beleid) Radiorede van oud-minister Ch. J. I. M. Welter.....10 stuks ƒ 0.25

RAAMBILJETTEN „HET ROER MOET OM!" ..... gratis

„EN WAT IS UW HOUDING?", fotofolder over het communisme in de „republiek" en de gevolgen, 10 stuks ƒ 0.50

Wacht niet met Uw steun. De vernietigende krachten wachten ook niet. — Er is geen uur te verliezen.